

Caspar Bartholin

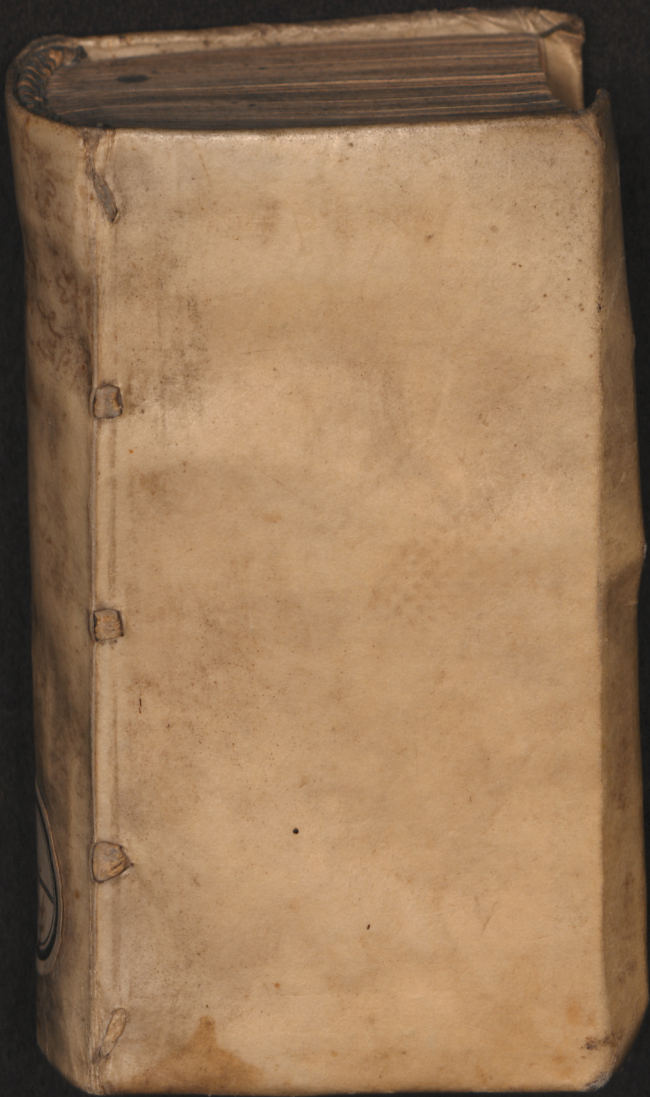
Casp. Bartholini De Mixtione Eamque Consequentibus Temperamento, Coctione, Putredine, Petrificatione, [et]c. Liber Unus

Rostochii: Rostochii: Hallerfordeus: Pedanus, 1618

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn730119920>

Druck Freier Zugang

74. 13.

Oa-3046¹-5.

Universitäts
Bibliothek
Rostock

20

21

1110

5
CASP. BARTHOLINI
DE MIXTIONE
EAMQUE CONSE-
QUENTIBUS

TEMPERAMENTO,
COCTIONE, PUTREDINE,
PETRIFICATIONE, &c.

LIBER UNUS

ROSTOCHII

Typis Jo. Pedani, Prostat apud Joan-
nem Hallefordeum Bibliopolam

Anno M. DC. XVIII.

UNIVERSITÄT
ROSTOCK

*Illustri & generoso
viro,*

DN. GEORGIO LUNGE,
Domino de Odden, Birchiltz, &c.
Regni Daniæ Senatori & Militiæ Magistro,
Equiti aurato, ac propugnaculorum, Bahu-
senfis in Norvegiæ regno munitissimi,
& Elfsburgenfis in Sveciâ,
Præfidi,

*MUSARUM MARTISQUE
antistiti rarissimo,*

Domino & fautori non è multis
Mistologiam hancce

D. D.

CASP. BARTOLINUS.

CAP. I.
DE MIXTIONE.

Utrum Elementa sint princi-
pia mixtorum, liquet dari
corpora ex Elementis compo-
sita seu mixta. Ut autem in-
telligatur natura corporis

mixti, de mixtione primò agendum.
Et scienda imprimis distinctio vocis in sua
significata, ut constet de qua mixtione hoc lo-
co sermo futurus. Alia enim mixtio impro-
priè dicta est & artificialis huc non perti-
nens: alia propriè dicta & naturalis. Artificialis
fit. i. appositione, quando res diverse na-
turæ ita in unum coacervantur cumulum,
aut ita conjunguntur, ut singule quoad essen-
tiam integræ maneant: ut quum grana tri-
tici, hordei, avenæ, &c. unum constituunt
aceruum. In tali partium exiguarum solo
appositu mixtionem Veteres nonnulli colloca-
runt cum Anaxagora, quos refutat Aristote-
les lib. 2. de Generat. & Corrupt. cap. 10. cum

A 2.

hos.

hoc non fit propriè misceri, sed partes alias
juxta alias poni. 2. Confusione, quum
distincta corpora ita copulantur, ut & in mi-
nimas partes sensui non obvias secentur, &
inter se mutuò agant atq; patiantur, non nihil
alterentur, & ita inter se confundantur, ut
separari discernive nequeant, novam tamen
naturalem speciem non producant. E. G. quum
miscentur aqua & vinum, cerevisia & vi-
num, variæ species in medicamento aliquo
composito &c. In appositione nulla, in confu-
sione levis alteratio. Physica & propria
mixtio est, ubi copulata ita invicem alteran-
tur & uniuntur, ut mutuâ actione & passione
novam quamdam speciem producant. Talis
mixtio est, quum corpus naturale ex Elemen-
tis componitur: de qua posthac Aristote-
les optimè eam ita definit.

Mixtio est miscibilium alterato-
rum unio.

Definitum est Mixtio. Reliqua tria vo-
cabula definitionem constant: cujus genus est
Unio; reliqua loco differentie. Circa defi-
nitum notandum 1. An detur mixtio 2. An
& quomodo differat à generatione mixti

Dati

Dari mixtionem probo 1. Quia dantur mixta corpora ex elementis. 2. Quia Elementa suo apte ingenio ad mixtionem ordinantur. 3. Quia possunt in unum locum Elementa convenire & avum mutuo activa & passiva sunt, nihil impedit, quod minus vicissim in se agant, ut ex his mixta interdum generentur. 4. Quia cernimus varia animalcula ex putrescente materia subito nasci: quod non fit, nisi mixtionis interventu. Nec putandum mixtionem esse contra naturam rei omnimode, licet Elementorum in locum unum concursus, non sit simpliciter naturalis: A causis enim universalibus naturalibus promovetur. Deinde miscibilium alteratio & introductio formæ mixti naturalis est, quum Elementum non reperratur adeo purum, ut qualitate aliena & peregrinis partibus non sit infectum.

Differunt mixtio & mixti generatio non realiter, sed ratione tantum. Non realiter, ut vult Mercenarius. Nam 1. mixtio est species quadam generationis, unde alijs definitur, quod sit mixti generatio, ex mixtilibus alterati. 2. Est una & eadem species mutationis, quâ mixtum generatur &

A 3

quâ

quã Elementa miscentur, quæ dicitur mixtio.
Quum enim mixtio dicatur Unio miscibili-
um alteratorum, significat non tantum con-
gregationem Elementorum divisorum in mi-
nuta, antequam in unam naturã coalescant
(quem admodum vult Mercenarius) sed simul
productionem unius substantie mixti ex plu-
ribus substantijs miscibiliũ, quæ est ipsa mixti
generatio. Unde ait Philosophus: Miscibilia
definere in mixtione esse id, quod ante mixti-
onem erant, & in naturam mediam transire
similiarem, cujus totum & partes habeant
eodem nomen & definitionem. Hinc dicitur
precessisse alteratio per mutuam actionem &
passionem qualitatam, ut in ea formaliter
mitionis natura consistere nequeat. Sic vice-
versa in definitione generationis mixti conti-
netur ipsa mixtio, quum hæc unio sit, illa ge-
neratio vel productio substantie mixti ex E-
lementorum substantijs. Unde definitur Ge-
neratio mixti Aristoteli + Meteor. trans-
mutatio patientium qualitatam, ab
agentibus qualitatibus, supra illas
dominantium. Ubi autem qualitates pri-
mæ Elementorum, ibi ipsa Elementa. Præte-

rea utraq; actio & passio qualitatum (una, quâ due contrarie invicem agunt & patiuntur, & ita omnes qualitates sunt activæ, & omnes passivæ; altera, quâ due activæ contemperatæ agunt in duas passivas terminando, congregando, &c.) in utraq; definitione continetur; sed quæ in una ponitur expresse, in altera est implicite, unde alij definiunt mixtionem, quod sit Unio sicci cum humido ob qualitates activas proportionatas.

Etenim non agunt due activæ in passivas, nisi per priorem actionem essent contemperatæ; non terminant, congregant, nisi calefacter. Et rursus, unio illa, quæ est transitio plurium naturarû in unam, non fieret sine actione duarum activarum in passivas. Itaq; non fit generatio mixti sine mixtione, & è contra: & tempore atq; natura simul sunt.

Non tamen penitus idem sunt, quod voluit Erasius contra Mercenarium, sed ratione differunt, ut rectè Zabarella. Nam 1. dicitur mixtio, quatenus Elementorum unionem respicimus, vel respectu termini à quo videlicet Elementi: Mixti generatio respectu termini

ad quem, vel forme mixti, quæ producitur.
Nam mixtio non est mixti, sed Elementorum,
Generatio non Elementorum, sed mixti: Ideo
in definitione mixtionis exprimitur altera
tantum actio, magis Elementa respiciens, in
definitione generationis mixti, altera; magis
respicies mixtū. 2. Unde etiam mixtio & mixti
generatio pro diversis considerationib. distin-
ctas definitiones habere possunt 3. Quum mis-
cibilia partim servari dicantur in Elemento,
partim non servari; vox generationis mixti,
respicit Elementa, ut non servata, vox mix-
tionis ut servata. Exempla ab Erasmo ci-
rata, ut sanguificatio est sanguinis generatio,
ædificatio ædiū generatio &c. non quadrant:
Quia & re & ratione idem sunt. Sed illud ab
eodem allatum (compositio & compositi gene-
ratio) quia compositio respicit plura, ex quib.
unum componitur, compositi generatio unum
illud, quod generatur.

Interim generatio, simpliciter loquendo,
non generatio mixti, à mixtione admodum
differt, ideo si quis in præsentia materia rea-
lem differentiam statuatur, ut generatio mixti
tantum principalem illam actionem, quæ
mixti

mixti forma in instantiâ introducitur, noterz
mixtio v. prævias involvat alterationes, qui-
bus ab esse mixtili in aliud, videlicet mix-
ti, fit progressus: non repugnamus, Utrumq;
autē includit definitio mixtionis Aristotelica.

Genus est Unio (omnis enim mixtio est
unio, non è contri) h.e. conglutinatio & con-
cordia miscibilium diversorum transmigran-
tium in unam naturam, ut unum fiant spe-
cie, vel ut unus novus existat actus seu speci-
es, sub qua plures substantiæ inter se colligata
sint conformes. Mixtio autem non est tantū
compositio, quippe quæ etiam fieri potest ex si-
milibus & ejusdem speciei, mixtio v. ex dif-
ferentibus & contrarijs.

Differentiæ loco reliqua sunt. Dicitur v.
miscibiliū, id est Elementorum, quæ
misceri possunt, & in unam substantiam coa-
lescere. Quamvis autem quedam maxime
constent ex aqua, quedam maxime ex terra,
ideoz ob cognationem ibi tantū vivant:
interim tamen unum Elementum alterum
non excludit. Ad omnem enim mixtionem
perfectam Elementa concurrunt omnia: ita
tamen ut unum aut duo in mixto constituto

maximè habeant dominium, & peculiarem
virtutem obtineant. 2. Alteratorum. Vi-
delicet actione & passione mutuâ, beneficio
contrariarum qualitatum, quæ mutua pu-
gna infringuntur & ad moderationem quan-
dam ac proportionem rediguntur. Ut, calor
frigiditate obtunditur, hebetaturq; atq; vi-
ceversa. Humiditatem siccitas debilitat &
frangit, atq; viceversa. Et ita hæc voculâ di-
stinguitur mixtio: ab improprie dictis alte-
rationibus, ut supra. 2. A varijs mutationi-
bus, quarum opè alterum planè interit.

Causæ. Efficiens: remota sunt cor-
pora cœlestia, quæ in hæc inferiora agunt,
& ad certas actiones disponunt. Hujus causæ
respectu mixta pleraq; non sunt effecta nobi-
liora efficiente. Propinqua sunt quali-
tates ratione duplicis muneris (de quo paulò
ante. 1. quando omnes sunt activæ & passivæ.
2. quando activæ agunt in passivas tanquam
materiam: quod postremum munus Merce-
narius generationem mixti absolvere voluit,
prius mixtionem) Unde Arist. 4. Meteor. c. 6.
ait humidū cum sicco terminari activis ope-
rantibus. Et idem: Calidum & frigidum ge-
nerare,

nerare, quum dominantur materie: quod
alibi dicit, quam habuerint proportionem,
(Terminare autem non est primaria activa-
rum operatio, sed secundaria) quod domini-
um non peccabit in defectu, alias non fiet ge-
neratio, sed qualiscunq; digestio & inquinatio;
neq; in excessu, alias res generanda de-
struetur. Et illa dominij determinatio est pro-
cujusq; mixti generandi natura. Aliter enim
dominabuntur in generatione metallorum,
aliter in plantarum, &c.

Finis mixtionis & generationis mixti pri-
mus est forma mixti. A primo ortus
est universi perfectio & pulcritudo,
quæ, sicut ratione quantitatis corpora simpli-
cia mundum perficiunt, requiritur ratione
qualitatis in mundo. Ideo mixtorum tam
varie species.

Materia sunt miscibilia, vel Elemen-
ta, vel sublunaria simplicia corpora (accidens
enim non dicimus misceri cum subjecto, ideo
miscibilia sunt corpora) quorum condiciones
aliquot sunt ad mixtionem vel generatio-
nem mixti, & requisita. i. Requiritur mo-
tus localis, quo miscibilia sibi mutuo appro-

pinquent, & in unum locum concurrant. 2. Contactus. 3. Ut inter se agere & à se invicem pati possint. Quæ enim invicem non agunt & patiuntur, miseri inter se non possunt, ut inter lapidem & lignum nulla sit mixtio, quia neutrum in alterum agit. 4. Adeoq; miscibilia debent alterari, mutuaq; actione & passione sese invicem subigere & contemperare, beneficio qualitatũ contrariarum, quæ se invicem obtundunt, & ad moderationem quandam redigunt. 5. Ut certam inter se habeant proportionem agendi & quantitatem, ne unum ab altero nimium superetur, interim unum quoquo modo alterum superet. Si enim unum ab altero nimium superatur, tum fortius convertit id quod debilius in suam naturam, & nulla fit mixtio, ut cum gutta vini in vas aquâ plenum aut in mare infunditur, non fit mixtio, sed confusio aliqua, vel potius parvi à magno corruptio, nempe vini corruptio, & Aquæ augmentatio. 6. Adeoq; miscibilia permanere debent in tertio, & non in alterum corrupta. Sic lignum igni misceri non dicimus. 7. Ut sicut in partes minutissimas facile divisibilia.

fibilia. Actio enim & passio qualiscumq; non
sufficit, sed talis, quâ tota substantia totam
permutet, & permutetur: quod fit, quum per
minima sit divisio (late sermociando, quum
stricte minimum naturale non detur) ut
quodvis à quavis minimâ parte attingi possit,
quo ex omnibus unum fiat, id est, ut quodli-
bet unius quodlibet attingat alterius, quis
quaelibet pars mixti mixta esse debet, & uni-
onem continere substantialem. Exemplum
patet in arte Pharmaceuticâ, ubi species com-
ponendâ, & medicamentum compositum in-
gressura, inciduntur, contunduntur, in pul-
verem rediguntur, ut arctius inter se com-
miscantur. Ea enim est ratio mixtionis, ut
parva parvis apposita facilius miscantur,
quum miscibilia agant se tangendo, &
commodius sibi invicem adhereant, seq; tan-
gant divisa, ideo divisa magis miscentur. In-
terim mixtionem quæ à natura fit, quum in-
ter hujus sit arcana, ars non assequitur, neq;
Pharmacopœorum, neq; pictorum, licet hi
omnes in rebus miscendu laboriosi sint & accu-
rati. 8. Quod non maneant conjuncta sem-
per, sed separabilia aliquando sint ad invicem,

ut per se possint subsistere. 9. In fine alteratio-
nis sequitur productio formæ substantialis, &
unio substantialis materierum ipsorum misci-
bilibium, adeoq; media quedam natura oritur
ex Elementis composita, novâ specie, quæ for-
ma mixti dicitur, induta, facto q. vinculo
contrariarum naturarum, sub quo concordia
pace ligantur.

In requisitis explicanda sunt Officia, quæ
sustinent Elementa cum suis qualitatibus in
mixtione Humido & sicco materia mix-
tionis præstat: ut ab humido mixtum habe-
at continuitatem, à sicco consistentiam. Hu-
midum enim terminabile est termino alieno,
siccum stabilitatem præbet. Solum a. siccum
non sufficit, quia non coherent ejus partes, nec
uniri possunt à calido, nisi humidum accedat
tanquam coagulum: nec solum humidum,
quia diffluit, & figuram nullam consistenti-
amve servat. Calor est agens, miscens,
frangens, discindens, Elementa ad mixtio-
nem evocata uniens, & unionem continens,
ut humidum cum sicco justâ proportione tem-
peretur. Frigidum accedit, calori modum
imponens, juxta mixti futuram naturam &
condi-

conditionem: fit enim mixtio non quovis modo, sed mensurato, determinato, definito. Addunt alij frigiditatem humido debitam densitatem addere, adeoq; consistentiam majorem conciliare. Mixtum ergo à calido formam q. accipit, mensuram autem & modum à frigido. Atq; ita liquet in mixtione, terræ officium esse 1. ratione frigiditatis, calori resistere, 2. ratione siccitatis, aeris & aquæ molliem atq; lubricitatem crassitie & siccitate temperare, ut humiditas aeris & aquæ cohibeatur, veluti repagulo sistatur & consolidetur, fiatq; mixtum aptum figuræ recipiendæ & durabiliter conservandæ. Aquæ 1. ratione frigiditatis idem quod terræ. 2. ratione humiditatis mollificare siccitatem terræ, ad formam facilius suscipiendam. Aeris 1. ratione caloris, efficere illa, quæ de calore dicta sunt. 2. ratione humiditatis, sicca ad proportionem redigere. 3. Tenuitatis, pervadere, subire, subigere omnes miscendorum corporum particulas, crassas rarefacere & sublimare, aqueas inflare, dilatare.

Forma loco generis ponebatur, videlicet unio. Modus autem quo miscibilia

ANUN-

uniuntur in mixto, & ibi sine maneatq³, ex-
plicandus, quum nulla fere intricatior qua-
estio Physicis, quam hac ipsa. Quomodo
Elementa uniantur, sint & mane-
ant in mixto: an secundum sub-
stantiam, formaliter vel secundum
formas suas, an secundum acciden-
tia vel qualitates: tantum.

1. Opinio eorum esse potest, qui nihil heic
decernere plene volunt.
2. Eorum, qui dicunt in mixto plane perire
& formas Elementorum & qualitates inse-
quentes, oritur autem per generationem novam
formam mixti, & novam qualitatem vel tem-
peramentum seu complexionem: atq³ ita vir-
tualiter manere Elementa in mixto quod cor-
ruptis Elementorum formis, forma quae succre-
scit, potentialiter & virtualiter contineant
Elementorum virtutes: quamvis in his aliqui
qualitates Elementorum servari concedant,
formis abalitis: Hujus secundae opinionis sunt
Scotus, Cajetanus, Thomas, Capreolus, Duran-
dus, Richardus, Occam, Pervaeus, Soncinas,
Ferrariensis, Aegidius, Conninbricenses, Sa-
sconia, Vallesius, & pleriq³ medici.

3. Quis

3. Qui putant manere penitus, sicut ante
mixtionem, sicut etiam post, & formas integras &
qualitates integras Elementorum. Ita statue-
re Anaxagoras, Empedocles, Stoici, atq; hoc
etiam statuere videtur Alexander. Quâ
opinionem imbutus Empedocles, ullam Elemen-
torum mutationem fieri negavit, sed mixta
ex ijs ita produci censuit, uti ex cæmento &
lapidibus murus, videlicet ex minutissimis
Elementorum partibus inter se coherentibus,
absq; ulla substantiarum mutatione.

4. Aurealis statuit manere in mixto Ele-
menta, sed secundum realitates solum putans
Elementa corrumpi, & deduci à propria specie
in aliam rem novam, quam realitatem ap-
pellat. Quæ sententia absurda nimis: nam post
corruptionem nihil corrupti manet; nedum
realitas. Quomodo ergo Elementa corrupta
manerent secundum realitatem propriam.

5. Est Averrois, quem pleriq; hodie Peri-
patetici cum Zabarella sequuntur: manere
in mixto & formas & qualitates Elemen-
torum, sed utraq; remissas refractas & casti-
gatas.

6. Est Avicenna, manere format, Ele-
mento-

mentorum integras & perfectas, qua-
litates tamen multis modis refran-
gi, & ad temperiem moderationemque
reduci. Hanc sententiam nos amplectimur
(non tamen statuendo formam mixti esse
planè eandem cum formis Elementorum) non
tantùm qualitates, sed etiam formas Elemen-
torum in mixtū manere, (& quidem inte-
gras, ἀλλογεν enim est dicere formas substan-
tiales posse intendi, frangi, remitti, quomodo-
cung; illud palliare contentur) probamus con-
tra secundam opinionem.

2. Ex definitione mixtionis, & Aristotelis
autoritate, quæ habent Elementa in mixtio-
ne alterari, non tolli, aut corrumpi, cum non
simpliciter unum dominetur alteri, ut in cor-
ruptione, sed quoquomodo, ut inter se habeant
proportionem, quemadmodum habet Philoso-
phus lib. 1. de Generatione & Corruptione,
textu 89. ubi simul addit non corrumpi, neq;
ambo, neq; alterum, sed salvas manere virtu-
tes eorum, quæ certè citra proprias formas
non salvantur, quoniam accidentia corrupti in
genito non maneant, & text 88. Idè guttam
vini decem millibus amphorarum aquæ non
admis-

admisceri, quia forma vni aboletur. Sic lib. 2.
text. 48. ait: Quando in duorum Elemento-
rum congressu, unum est absolutè actu, alte-
ram potestate, non est mixtio, sed hujus ge-
neratio, hujus verò interitus, at quando neu-
trum omnino interit, sed modo aliquo, cali-
dum factum est frigidum, & frigidum factum
est calidum, & neutrum est actu absolutè, sed
transiit utrumq; in quoddam medium, tum
est mixtio, sic text. 84. ait: miscibilia non
interire, sed seruari, text. 46. ait: Hæc mix-
tura & congeries ex conservatis quidem, sed
secundùm exiguas portiones juxta se compo-
sitis erit Elementi. Sic. 4. Metaph. cap. 3.
Elementum esse id, quod inexistit; inexisten-
tia autem præsupponit existentiam, essentiam,
adeoq; formam. Item Idem Aristoteles ait:
Elementa à mixtis segregari, non denuò ge-
nerari. Lib. 3. de cælo c. 3. & 2. de anima con-
tra Empedoclem inquit: Si tactus esset vir-
tus activa, sentiret utiq; Elementa, quæ sunt
in sensorio.

2. Ulterius, ex natura mixtionis. ratio enim
non convenit his, quæ non sunt, nec potest con-
stitui aut misceri corpus mixtum ex Eleme-
tis,

tis, quæ intereunt, id est, ex ijs, quæ non sunt
actu: alias aliquod Ens ex non Entibus com-
poneretur.

3. Si concedunt qualitates Elementorum
esse in mixto, quæ sunt eorum affectiones,
concedere coguntur subjecti earundem for-
mas actu esse.

4. Mixtam V. G. lapidis moveatur motu præ-
dominantis Elementi. Motus autem est affe-
ctio ab ipsa forma profluens. Et quomodo do-
minabitur id, quod actu non est?

5. Si formæ Elementorum non sunt actu in
mixtis, Elementa nusquam in natura rerum
actu sunt, quum semper sint in mixto aliquo:
Dubium enim an usquam reperitur purum
Elementum.

6. In quæ quid dissolvitur, ex ijs actu con-
stat: At mixtum in Elementa resolvitur.
Ergo. Minor patet exemplis plurium mixto-
rum, à quibus actu educuntur Elementa.

7. Si Elementorum formæ abolerentur, suc-
cedente unica forma mixti, esset forma mix-
ti simplex, sicut cuiusvis Elementi forma,
adeoque nullam corpus mixtum substantialiter,
vel quod substantiam.

8. Si

8. Si Elementa idē in mixtis esse dicentur,
quia virtute vel potentiā tantū ibi sunt,
pari ratione unum Elementum erit in alio.

9. Non posse qualitates Elementorum ser-
uari, formam v. substantialem eorundem cor-
rumpi, patet: Quia agens in corruptione, prius
destruit qualitates, quā formam substantialem.

10. Si Elementa in mixto non manent, sed
corrumpuntur, queritur, quodnam sit illud
corrumpens, vel agens, à quo corrūpatur? Nul-
lum. Non à se corrumpuntur: quia in mixtio-
ne partes quōdammodo vires habent: neq; à
forma mixti introducenda, nam hæc, quum
fit sitis, non agit nisi metaphoricè, quatenus
agens movet ad agendum.

11. Quando mixtum comburitur, & ab
igni corrumpitur, atq; in terram dissolvitur,
adesit certè terra, quæ antea erat in mixto
actu unā cum reliquis Elementis. De novo
enim generari non potuit, quod vult Vallesius,
aut produci ab igne illo, quippe qui mixtum
comburens non disponit pro generatione ter-
ræ, quum dispositionem terræ generationi po-
tius contrariam, videlicet, caliditatem in-
roducat.

12. Sub-

12: Substantiæ, rigidè loquendo, temperari nequeunt, sed tantum continuâ positione con-necti & misceri (non tamen ad modum Empedoclis, sed in exiguas portiones distractæ, eaq; ordine compositæ sunt, ut nihil sensui nota-bile sit, quod non ex omnibus portionibus constet) qualitatum autem consummata sit permixtio & temperatio.

13: Vincentis Elementi officium est nos in morbum & corruptionem facile ducere, & mixtionem dissolvere. Itaq; nulla fieret cor-ruptio, Elementorum formâ à mixto absenti-bus. Hoc enim est intrinsecum corruptionis principium, quum Elementa conantur in pri-stinum statum restitui, & unumquodq; mi-scibilem reliqua superare, se ab unione con-trariorum eruere, & sui juris solum esse.

14. Neq; satis est qualitates misceri, ac for-mæ & materiæ primæ advenire: tum enim sufficerent duo Elementa contrarietatibus constantia, quum qualitates omnes duo-bus insint. Atqui non sufficit formam mix-ti cum materiâ primâ, ut mixtum fiat: sed oportet materiam Elementaribus conditio-nibus insignitam adesse, nam Elementorum
formæ

formæ faciunt materiam primam subiectum
aptum ad officium materiae exsequendum, seu
ad formas suscipiendas, hoc est, hunc actum ei
præstant, ut sit actu materia, quæ antea ut pri-
ma erat tantum potentia, & remotissima ma-
teria (& in hac generica informandi ratione
conveniunt omnes formæ Elementorum, diffe-
runt autem in speciali informandi modo, eod
quod alia præstet suo supposito materiam frigi-
dam & siccam, ut terræ forma, alia frigidam
& humidam, &c. At ratione aliarum forma-
rum advenientium actuatur & efficitur pars
compositi: & tum formæ eæ imperfectiores,
sunt veluti perfectiorum materia (quia dant
esse genericum materiae, hoc est, habent ratio-
nem actus tantum respectu materiae, non to-
tius compositi.) proprium enim non efficiunt
suppositum, peculiarem speciem, debitam
quantitatem, dimensiones, &c. nisi dum jure
suo unumquodq; per se existit, mundum con-
stituens. Quum igitur materia prima ha-
beat tantum potentiam ad recipiendas for-
mas, nihil esset, quo hæc potentia in actum
deduceretur, per dispositiones formæ intro-
ducendæ aptas, si formis Elementorum non
esset.

esset ornata: nam à se id non habet, quum
nullius sit activitatis, nec à forma introdu-
cenda, hæc enim prærequirit dispositiones,
quæ in sola materia prima non recipiuntur,
quum accidentia non insint nisi Enti in actu.
15. Materia prima per se est insufficiens ad
formas substantiales suscipiendas, nisi acciden-
tibus in signiatur, & dispositionibus ad hanc
vel illam (ex se n. indifferens est ad omnes)
quæ inesse nequeunt nisi Enti in actu, ut modo
dictum. Ergo necessario materia informari
debit his formis imperfectis. Quocirca ad
hanc materiam in corruptionibus fit resolutio:
aliàs fieret resolutio in nihilum: cum formis
orbata materia non habeat existentiam.

Notandum ad solvendas objectio-
nes, quæcunq; adferri possunt contra hanc
sententiam. 1. Formas Elementorum in mixto
manentes & existentes haut esse alijs formis
advenientibus impedimento, sed manus ma-
terie præstare, & esse dispositiones necessarias.
Non n. forma substantialis constituit supposito-
rum actu, quando adest alia forma nobilior,
ultima n. firma dat esse specificum supposito.
2. In mixtione non corrumpi dimensiones cu-
juslibet

quolibet Elementi. sed desinunt Elementa ha-
bere figuram & determinationem, quam an-
tea habebant, ac sunt sub communi termina-
tione & dimensionibus, & efficitur una ma-
teria ex pluribus, una communi dimensione
coërcitæ. quantitas enim insequitur naturam
materiæ, termini autem quantitatis cuiq; rei
à sua forma specifica præscribuntur. Unde
non fit unum mixtum varijs speciebus con-
stans, neq; variæ quantitates varijs dimen-
sionibus terminatæ. Sic etiam ex contrarie-
tatibus Elementorum resultat una temperies,
& qualitates fiunt communes, sicut Eleme-
nta in mixto efficiuntur communis materia:
aliàs quando Elementa sunt sui juris, quali-
tates illas efficiunt in summo gradu; ideò
forma advenit mixto, non ut actui, sed ut
potentiæ, quam perficit: 3. In Elementis, sicut
reliquis formis, duplicem esse actum: primum,
qui aliquando appellatur virtus, & est ipsa
forma per quam Elementum est id, quod est:
& secundum, qui hoc in loco rectè nonnullis
dicitur qualitas sensibilis, per quam Eleme-
ntum est alterabile, miscibile &c. & hic re-
tundit, remitti & alterari potest, saluo ma-
nente

B

nente

nente primo. 4. Unius generationem esse alterius corruptionem, etiam verificari hoc in loco de forma mixti, quæ continet Elementa. Quamvis alij respondent, verum tantum esse in generatione unius elementi ex alio, aut in generationibus, quæ ex alijs mixtis sunt, non autem in ea, quæ fit immediate ex elementis per eorum mixtionem. 5. Elementa manere in mixtis in potentia, intelligi posse. 1. quia quum fuerint separata, formam habent, quæ possunt ad antiquum statum videlicet summum pervenire. 2. Quia sunt separabilia, non actu separata, ut ante mixtionem. Hæc ergo potentia non excludit omnem præsentiam, sed tantum modum quendam: sunt enim in mixto, sicut materia in materiato vel composito. 3. Quia licet maneant Elementa in mixtis secundum formas, tamen habent esse remissum in virtutibus: non enim in summo tunc se exerunt qualitates primæ, sicut in propria eorum natura. 4. Dixit Aristoteles virtutes misceri, quia alteratio, quæ prærequiritur ad mixtionem, propria est qualitatibus.

Atq; hinc etiam liquet contra tertiam opinionem

nionem qualitates non manere integras, sed
remitti & contemperari. Nulla enim mixta
pars est, quæ non sit mixta, hoc est, tempera-
ta & à contrario affecta. Formas vero ipsas
non remitti, recundi aut refrangi in mixto,
sed manere integras, probatur contra opinio-
nem quintam: Nam nulla substantia recipit
magis vel minus, intensionem vel remissio-
nem: habet enim esse suum in indivisibili posi-
tum: alias enim sequeretur unum aerem esse
magis aerem, quam alterum; & unum homi-
nem esse magis hominem, quam alterum. Imò
multa sunt accidentia naturalia, ut potentie
animæ, quæ non recipiunt intensionem & re-
missionem. Ergò multò minus formæ substan-
tiales. Nam etiam imperfectissima substantia
eminet supra gradum accidentium natura-
lium. Nec effugient vim hujus axiomatis, qui
aut intelligendum volunt, illud de substans-
tijs imperfectioribus, & ad ulteriorem com-
positionem non destinatis, aut cum Averroë
& Zabarella de intensione & remissione, quæ
fit absq; variatione speciei. Probandum enim
posse substantiam intendi & remitti, quando
vel ad compositionem ordinatur, vel quando

fit cum speciei mutatione, quod nemo Averroistarum adhuc probare potuit.

Dividitur mixtio in perfectam & imperfectam, sicut corpus mixtum, de quo capite sequenti.

CAP. II.

DE CORPORE MIXTO.

Sequitur mixtionis vel generationis mixtionis finis & effectum, Corpus mixtum, Estq; corpus naturale ex Elementis compositum, plura motus naturalis principia habens.

Corpus enim simplex & mixtum, quia opponuntur; ideo oppositas habent definitiones.

Estq; aliud imperfectè mixtum, aliud perfectè mixtum. Imperfectè mixtum est, in quo aut non concurrunt omnia Elementa, aut si omnia, non sunt tamen perfectè alteratione & exactè invicem mixta & unita, sed leviter tantum alterata, & passivè qualitates ab activis non perfectè determinatæ. Unde etiam imperfectè mixta, quàm

quàm proximè ad unum aliquod Elementum
accidunt. V. G. Vapor est saltim aqua leuiter
aerem mutata: nuda facillè ad suam naturam
redit.

Perfectè mixtum è contra, in quo omnia
Elementa sunt perfectà alteratione unita,
&c. ut inde fiat una natura certam speciem
constituens, & diutius durans. Talia sunt
omnia corpora mixta præter meteora.

Estque vel inanimatum, ut Fossile,
vel animà præditum, & vel vegetan-
te, ut planta, vel sentiente, ut animal,
vel rationali, ut homo.

Deinde vel est Homogeneum vel
Heterogeneum. Illius partes omnes sunt
ejusdem naturæ, definitionis & nominis cum
totò: hujus diuersæ. V. g. aurum est corpus
similare, quia qualibet ejus pars est & dici-
tur aurum. Planta est corpus dissimilare,
quia partes ejus non omnes dicuntur planta;
sed radix, caudex, cortex, medulla, ramus,
folium, flos, fructus, semen, pappus, &c.

Causæ eadem heic sunt, quæ in mix-
tione.

Affectioes i. Motus mixtus, ali-

B 3,

quando

quando tamen simplex secundum prævalens
Elementum. Motus mixtus est ob plura prin-
cipia moventia, ut habet definitio v. G. venti
jam sursum, jam deorsum moventur, pro-
ratione materie, qua constant. Animalia non
tantum deorsum, sed progressivo quoque motu
moventur. Aliquando Simplex: ut ap-
paret in lapidibus, metallis & alijs, in quibus
dominantur Elementa gravia, aqua & terra,
idè deorsum feruntur

2. Locus secundum prævalens Elemen-
tum, ut pisces in aqua sunt, ob aquæ in ijs do-
minium. Animalia terrestria in terra, ob præ-
dominium terræ.

3. Qualitates varia tam occulta, quam
manifestæ primæ & secundæ. Videmus enim
mixta esse calida vel frigida, lubrica vel ari-
da, colorata, sapida, sonabilia, odorata, &c.
alijs item qualitatibus prædita, quæ ad mani-
festas reduci nunquam possunt, ut quod que-
dam herbæ Sole oriente & meridiano pandan-
tur, occidente claudantur Item quod hoc vel
illud sit capiti appropriatum remedium, aliud
pulmonibus, ventriculo, cordi, hepati &c.

4. Mixtum corpus plures potest habere for-
mas

mas substantiales, at unum tantum specificam
& ultimam (quâ ratione unius rei unicam
tantum esse formam, dicitur) quæ unitatem
essentiæ ei largitur; reliquas genericas, in-
ter medias & subordinatas. Aliàs mixtum
statim resolveretur in materiam primam,
spoliatam formis omnibus: At resolvitur in
Elementa, ut supra monstratum: ubi vero Ele-
menta, ibi formæ Elementorum, & per conse-
quens non sola materia prima. Formæ autem
genericæ in respectu ad specificam & nobilio-
rem habent se instar materiæ, vel certæ con-
ditionis materiæ, absq; quibus in materia spe-
cifica non esset. Conferatur cum his caput
præcedens.

CAP. III.

DE TEMPERAMENTO
CORPORIS MIXTI.

Quamprimum facta est mixtio vel
mixti generatio, statim tanquã effectus,
soboles, finis & perfectio mixtionis, adeoq; pri-
ma affectio corporis mixti oritur, videlicet

B 4

Tem-

Temperamentum, quod nihil aliud
est, quam quatuor qualitatum pri-
marum initio pugnantium, deinde
ad moderationem reductarum pro-
portionata unio, disponens mixtum
ad actiones recte obeundas: *Vel:* sunt
ipsae qualitates primae unitae & pro-
portionaliter contemperatae.

Definitio constat causis omnibus: Genus
locum Formae obtinens est unio propor-
tionata, *vel* proportio, ordo congrua &
proportionalis dispositio, harmonia omnium
qualitatum: unde dicitur complexio,
non enim sola primarum qualitatum unione
describi potest, nisi in ea proportione, harmo-
nia & mediocritate, quae inseruit formae cu-
jusvis mixti in suo genere, tanquam prima-
rio artifice, similitudine concentus in voce &
fidibus.

Rejicimus ergo eorum sententiam, qui tem-
peramentum esse putant i. Substantiam
cum Fuchsis & alijs. Licet enim seorsim qua-
litates absque substantijs, quibus insunt,
non subsistant, neque temperiem constituent,
ideo tamen temperamentum non est substan-
tia:

tia:

ria: Hæc enim neq; ex accidentibus, ut qua-
litatibus constari potest, neq; magis & minus
suscipere. Galenus quidem aliquando vocat
Temperamentum ipsam cujusque rei sub-
stantiam, vel formam, per quam est, quod
est. Et rursus alibi, ut de temperamentis
passim qualitatem vocat, dicendo hoc respec-
tu diverso. Nam in corpore animato hæ-
rent hæc quatuor: Actio a facultate, facul-
tas a forma pendet, mediante partu tempe-
ramento, seu dispositione necessaria, sine qua
forma non est efficax. Hinc Medicus sæpe
proximam, evidentem & instrumentariam
causam sumit pro primaria. 2. Ipsam
mixtionem; Atq; sicut unione substan-
tiarum Elementorum sit mixtio, mixtiq; ge-
neratio, cujus materia sunt Elementa, sic
unione qualitatum neq; oris, cujus illa sunt
materia. Alij duplex temperamentum
constituunt: unum ex permixtione sub-
stantiarum, alterum ex mixtione quali-
tatum. 3. Puram relationem. Nam
1. unum temperamentum est alteri con-
trarium; relationi vero nihil. 2. Mixto-
rum functiones temperamentis adscribun-

A 5.

tur.

tur: relationes vero nullam operari videntur habent. 3. Non relationibus, sed qualitatibus mixtum disponitur: Quod autem definitur temperamentum qualitatum proportio, vel unio proportionata; non intelligendum, ac si in illa relatione tota essentia temperamenti consisteret: sed quia eam quasi connotatam necessario importat, ac si diceret, temperamentum esse primas qualitates sub certa proportionem, ut supra dictum. 4. Simpliciter qualitatem unam cum Avicenna & nonnullis Neotericis, ut Mercato &c. qui dixerunt qualitatem unam quandam emergere quintam primarum vires complectentem. Alij actione mutua quatuor qualitates corrumpi, atq; ita unam quandam simplicem novam qualitatem emergere. At hoc falsum Nam. 1. sicut Elementa non corrumpuntur, ita neq; earum qualitates. 2. Temperies qualitatum, quæ denominatur ex ea qualitate, quæ in mixtione dominium obtinuit, non est nova quædam & quinta qualitas sed una ex ijs, quæ actionem & passionem subiit, ideoq; ceteræ qualitates dictæ non abolentur, aut corrumpuntur, sed tantum remittuntur. 3. In mixto

tam

tam dissimilia & inter se pugnancia officia
unâ simplici qualitate administrari non pos-
sunt. 4. Quum una qualitas sibi non adver-
setur, nulla fieret mutatio temperamenti per
singulas qualitates, non esset in corpore vi-
vente interna causa morbi senectutis, mor-
tis, &c. quæ omnia absurda.

Temperamentum ergo sunt primæ quatuor
qualitates ad mediocritatem seu temperiem
reductæ, hoc est, sub certa proportionem.
Qualitatibus materia denotatur; Pro-
portione Forma. Efficiens est mu-
tua actio & passio, vel pugna, qua ita
ad mediocritatem reducuntur qualitates, ut
consentiant & conspirent in unam complexio-
nem, quæ dominatur ex qualitate principa-
rum obtinente.

Finis. Est aptitudo ad actiones
obeundas. Hinc lapis habet temperamen-
tum frigidum & sicciusculum, ut sicut terra
deorsum feratur.

Temperamentum aliud est æqua-
le, aliud inæquale. Æquale dicitur
temperamentum exquisitè temperatum, ad

B 6

pon-

pondus æqualè, vel proportionis arithmeticæ, quia ut in hac est æqualis, & par numerorum differentia, vel præcisa differentiarum seu intervallorum æqualitas, ita in hoc temperamento præcisa ingredientium æqualitas.

Estq; duplex. 1. Quando Elementa in mixta concurrunt æqualibus ponderibus, pari mole & magnitudine, &c. Hoc temperamentum fingi magis potest, quam reperiri, & si reperitur, consistere tamen diu non potest, sed in momento transit: Nam 1. mixtum in nullo loco quiesceret: nam si in terra, jam terra prædominaretur, & sic de reliquis. 2. Nec moveri posset: nam si deorsum, gravia in eo prævalerent Elementa, si jursum, levia. 3. Qualitas ætiosissima reliquas vinceret & absorberet. 4. Nulla mixtio fit, nisi ex qualitatibus primis, aliæ vincant, aliæ vincantur.

2. Quando non pari mole, sed viribus æqualibus concurrunt, ut æqualis primarum qualitatum sit mixtio, nullaq; exuberet aut prædominetur, sed omnes in pari sint gradu, tamquam in æquilibrio, quoad vires, humiditas sit tanta, quanta siccitas, Caliditas

tan-

tanta, quanta frigiditas. Hoc temperamen-
tum uidem cogitari magis potest, quàm dari,
& si dari, ob infinitas mutationes non diu
subsistere. Ponitur interim doctrinæ causâ,
cen reliquorum exemplar, & excessuum atq;
defectuum regula. Unde Galenus tempera-
mentum ad pondus, statuæ Polyleti compara-
uit, quam artifices vocarunt Canonem, quòd
partium omnium competentiam ad unguem
haberet.

Inæquale temperamentum est qua-
libetq; qualitarum concursus, conueniens
tamen cuiusq; rei peculiari naturæ. Dicitur
hoc temperamentum Geometricæ pro-
portionis: quia sicut in hac non respicitur
ad differentiarum sed proportionum æquali-
tatem: ita hic non Elementorum aut quali-
tatum æquipondium, sed talis est qualitarum
inter se consensus, ut unius cuiusq; speciei na-
turæ, actioni, & usui congruat. Geometrica
enim proportio distribuit, ut cuiusq; dignitas
postulat. Arithmetica idem omnibus. Dicitur
etiam temperamentum ad iusticiam: nam
ut iustitia tribuit cuiq; suum: ita hoc cuius
naturæ largitur aptitudinem ad actiones.

B 7

obcun-

obeundas, pro sui dignitate. Non enim idem
temperamentum debet esse hominis, leonis,
canis, apis, stirpium, lapidum &c. sed convenie-
bat, ut modo frigus vinceret calorem, modo
humiditas siccitatem: quum enim diverse
rerum sint operationes, ideo diversa tempera-
menta pro ijs obeundis requiruntur. V. G. Os
in corpore animalis est siccissimum, tale ta-
men temperamentum vult ejus usus.

Temperamentum hoc ad justitiam i. Vel est
simplex vel compositum. Simplex
aliquando dicitur, quando totius similis
omnium partium idem est temperamentum
(è contra Compositum in toto dissimilari, ubi
aliud est cerebri, aliud cordis &c.) sed hoc in
loco est, cum una tantum qualitas prædomina-
tur: estq; calidum, frigidum, humi-
dum vel siccum. Calidum est, in quo Cali-
ditas frigiditatem superat, humiditate &
siccitate paribus, ut si mixtum aliquod sex
gradus habeat caloris, tres humiditatis, & to-
ridem siccitatis. Tale simplex dari non est im-
possibile. Licet enim calor siccitatem gene-
ret, tamen hoc paulatim facit, ut cum ca-
lor humorem absorbit. Deinde manifestum
est

est, calorem humidum humectare, ut tepens
balneum, &c.

Compositum est, ubi binæ qualitates
reliquas excedunt: Estq; quadruplex, secun-
dum primarum qualitatum posibles combi-
nationes. 1. Calidum & siccum, quod
igneum dicitur, & in animalibus cholericum.
2. Calidum & humidum, diciturq; æ-
reum; in animalibus sanguineum. 3. Frigi-
dum & humidum, quod aqueum, & in
animalibus phlegmaticum. 4. Frigidum &
siccum, terreum, & in animalibus melan-
cholicum. Variant ergo temperamenta, ex
Elementorum & qualitatum varia propor-
tione, ut frigida dicantur, quibus aqueæ vel
terreæ substantiæ plus obigit, quam alterius
Elementi, singulis vero æstimatis ratione vi-
riam & efficientiæ, non molis aut quantitatis.
Unde Aristoteles 4. Meteor. 11. In quibus
aqueæ natura plurimum, ea frigida sunt. Et
Galenus 1. de Elementis c. 7. Cum volumus
calescere, talem eligimus medicinam, in qua
major sit portio ignis, quam contrarij Eleme-
nti, ubi frigescere, viceversa.

2. Vel est Generale vel Particulare.

Gene-

Generale est totius vel homogenei, ubi totum
& partes sunt unius temperamenti, vel hete-
rogenei, surgens ex consensu omnium par-
tium: ac si frigide partes calidis &c. tempe-
rentur, ut harmonia totius inde oriatur. Spe-
ciale est tantum in toto dissimilari, cujus par-
tem at quam spectat, ut alia est temperatura
ossis in animali, alia carnis &c. Interim cor
E. G. licet maxime aestuet, temperatum est
pro suo usu.

3. Vel absolute vel comparate confi-
deratur. Absolute quando temperatum
secundum suam naturam, nulli comparatum
consideratur. Comparate quando cum
alio. Ut in qualibet mixta specie, qualibet ha-
bet propriam temperaturam, nature sue con-
venientem in magna latitudine. Quamvis
autem ita omnia mixta per se sint temperata,
ad hominem tamen collata, intemperata ha-
bentur, ut vel calida, vel frigida &c. Nam
homo per se comparatus leoni est frigidus,
Asino calidus. Atque ita confertur, vel conferr
potest. i. Species cum specie. ut in ani-
malium genere homo dicitur temperatissimus
(sicut modo dictum) quia actiones habet per-
fectissi-

fectissimas, tam anime; quam corporis. Ho-
mo autem is dicitur temperatissimus, qui ha-
bet inter homines actiones perfectissimas. At-
que hoc corpus hominis *Onegro* est regula
facultatum medicamentorum: ut quodcumq;
medicamentum similem ejus temperamento
caliditatem accendit, & corpus illud nec ca-
lescit, nec humectat, *Onegro* vocatur:
quod vero admotum vel assumptum ab homi-
ne *Onegro* calescit, calidum, ideoq;
plus igneae substantie habeat. Præterea
quemadmodum in toto animalium genere
temperatissimum est homo, ita in toto substan-
tiarum genere est cutis hominum in vola ma-
nus. 2. Individuum cum Individuo, ut
homo, licet sit temperatissimum animal, ta-
men quoad individua, unus homo est alio
temperatior, vel in temperatior, calidior;
frigidior &c. Si juvenis sene, imo alio juve-
ne, sic canis alij individuo cani comparatus,
esse potest humidus. At in comparatione ad
hominem est siccus. 3. Individuum cum
seipso, ut homo, quando comparatur cum
seipso, sub diversitate ætatis, regionis, anni
temporis, dietæ, variarum corporis constitu-
tionum, &c.

Quia.

Quia autem ita late fusa sunt tempera-
menta, unus enim in talibus altero potest esse
calidior, hinc innumerabiles temperamen-
torum varietates, adeoque proprietates corpo-
ris, quia inequalis Elementorum quoad vi-
res proportio, in mixtis varia est. At quia na-
tura nihil infinitum patitur; si nimis ma-
gnæ Elementorum portiones parvis commi-
scentur, mixtio & temperamentum esse de-
finit.

4. - Vel per se, vel per accidens, V. G.
calidum per accidens, potius calefactum dici-
tur, ut aqua fervens.

5. Vel actu, vel potentiâ. Actu cali-
dum, frigidum &c. tactu judicatur. Poten-
tiâ V. G. calidum est, quod assumptum parvâ
intercedente mutatione nos calefacit, quum
ejus vis à calore nostro in actum promovetur,
ut, vinum, piper &c.

Quum itaque de temperamento alicujus
mixti queritur, distinctè secundum
dadas divisiones est respon-
dendum.

CAP.

C A P. I V.
DE COCTIONE.

Temperamentum in mixto genitum habet nonnunquam imperfectionem aliquam, quæ corrigenda est & perficienda coctionis beneficio. Tum enim res cocta dicitur, quando eam, quam in qualitatibus & temperamento habere debet, perfectionem & absoluteionem accepit. Non ergo hic specialem aliquam coctionem, vel in ventriculo, vel epate, &c. intelligimus, sed in genere talem quandam digestionem, per quam mixti in temperamento imperfectio aliqualis tollitur.

Est autem Coctio, juxta Philosophum, perfectio facta à calore naturali & proprio ex oppositis passivis, quæ propria cuiq; materia existunt.

Genus, quo Forma coctionis inculcatur est, Perfectio vel alteratio, seu actio perfectiva, hoc est, Ulterior quedam contemperatio vel temperamenti absolutio, ad certos usus in natura congruentes, ut pomum immaturum licet sit corpus perfectè mixtum, sit tamen perfectius ac usui esuiq; aptius,

aptius. si coctio vel maturatio accedat. Coctio
ergo formaliter est alteratio, vel motus ab
imperfectiore qualitate ad perfectiorem; non
mutatio substantialis: licet hæc nonnunquam
consequatur alterationem, ut in coctionibus
animalis, interim tamen motus & mutatio
confundi non debent. Modus coctionis talis
est: quando in mixto jam per formam suam
constituto adhuc aliqua est temperamenti
imperfectio, & humidum nondum satis do-
mitum, ut iustum ad siccum & reliquas qua-
litates proportionem habeat: calor naturalis
humidum, quod abundat, absorbit, & ut sine
corporis noxa excerni queat, idoneum efficit:
reliquum vero quod in quantitate amplius
non peccat, coërcet, terminat, & ut cum sicco,
quantum mixti natura requirit, uniri queat,
aptum reddit: ut uberius ex causis que se-
quuntur, manifestum evadet.

Efficiens principalis ex definitione
est Calor internus, proprius & natu-
ralis, vel cuiq; corpori insitus, & ad
ejus temperamentum pertinens V. G.
pomum maturescens in se calorem habet, cu-
jus beneficio maturatur sic quodvis metal-
lum.

lum vel minerale, in se habet suum calorem, quo terræ visceribus concoquitur, & paulatim maturescat, diuturno tamen temporis tractu ob excitantium externorum calefacientium inopiam; hæc vero si accedant, ad perfectionem & maturationem sat citò promoventur metalla.

Etenim efficiens Adjuvans est causa quæcumq; externa, accedens & juvans internum calorem, quo meliùs coquat, ut calor Solis ignis, & quorumcunq; calefacientium, V. G. Calor Solis adjuvat maturationem fructuum. Manus admodò tumorem præter naturam maturat. &c.

Notandum autem calorem internum dici aliquando ratione rei coquentis, vel quando calor est extra rem, quæ concoquitur, sed tamen in ea, quæ concoquit. Ut quando alimentum in ventriculo coquitur, dicitur calor internus etiam, qui est in coquente, videlicet ventriculo. Aliàs dicitur calor internus ratione rei coquendæ, in qua est. Ut in pomo vel alio fructu, qui maturescit. Unde etiam fructus ab arboribus decerpti, & in loco à radijs solaribus remoto servati, ob calorem infi-

tum magis maturefcunt. Sic ignis calor nunquam digereret carnem elixandam vel affandam, nisi excitaret calorem intrinsecum & naturalem ipsius carnis. Succus ex olivâ recens expressus non dolij calore, sed suo interno præcipuè fit oleum, juvante tamen externo ambiente. Sic ut recte monet Philosophus 4. Meteor. 2. Cibi etiam in ventriculo, calore interno & proprio ciborum coquantur (licet non solo) ubi ait Vallesius in hunc locum, Cibi in corpore coctionem esse elixationi similem, juxta Aristotelem loco dicto cap. 3. Elixationem autem vult Vallesius esse coctionem compositam ex liquatione & concoctione: Concoctionem ait esse à calore ciborum, liquationem & assimilationem à calore & substantia ventriculi. Sed concoctionis prout alteratio est, vim non excludere oportet à ventriculo tanquam causa adjuvante, quod contra Vallesium notandum. Nec adè mirandum, pomi V. G. calore & ventris factum esse ex eo chylum; cum non miremur ex flore fructum extramulo florem, ex nucleo ramum Solis & proprio calore nuclei factum.

Materia sunt passivæ qualitates,
que

quæ à calore terminari debent, & ad iustans
reducit temperiem. Humidum præcipuè,
quod oportet compingi & solidari, ut super-
fluum tollatur; siccum attenuari, ne nimis
terrestre sit. Interim in coctione humiditas
magis est materia, quam siccitas. Illa enim
facit, ut partes non benè consistant in mixto,
maximè patitur à calore, eiq; maximè ad-
versatur. Dicuntur hæ passivæ oppositæ 1. ra-
tione agentis: agens enim & patiens oppo-
nuntur relativè. 2. Sub invicem; calor au-
tem eas terminat, castigat, & ab imperfectione
ad perfectionem reducit. Ideo enim res
sunt imperfectæ & crudæ, quia redundans
multo humore superfluo malè cum sicca par-
tibus mixto, à quo calor obruitur.

Finis, si consideratur respectu alterius
formæ introducendæ ex materia cocta; tum
forma substantialis est finis ut liquet in coctio-
nibus animalium. Si respectu perfectionis ac-
cidentalis, tum finis est acquisitio iustæ qua-
litatis, usui ac commodatioris, ut patet in mu-
sto. seu vino recenti, quod tum dicitur coctum,
quando in vinum est conversum. Sic ulcera
dicuntur matura & cocta, quando genitum est
pus excretioni aptum.

Effe-

Effecta Coctionis adeoq; proprie-
tates concoctorum sunt.

I. Caliditas. Quod res omnis coctione
calidior fiat, & calidiora sint cocta incoctis
calore naturali & proprio, probatur. 1. Nam
calor vestigia caliditatis in re cocta relinquit.
2. Perfectionem comparat sibi in coctione, &
opposita patibilia melius vincit. 3. Experien-
tia. Vina vetera calidiora sunt recentibus,
quia diutius concocta in dolijs. Quod autem
potu vini recentioris plures oriuntur affectio-
nes calidae, febres ardentes, phrenitides,
pleuritides &c. fit, quia frigidius quum sit,
minus abit in urinas & insensibilem vapo-
rem sed fervens (est enim mustum) diutius
moratur in visceribus.

II. Crassities. Cocta evadunt crassiora;
solidiora, compactiora, melioris molis & con-
sistentiae (non statim duriora, ut liquet in po-
nis tostis, carnibus & piscibus coctis &c. ac
si fierent ex spiritalibus vel aëreis aquae, ex
aqueis terrea, ut habet Aristoteles. Nam 1.
in coctione humidum abundans à calore ab-
sumitur, & in halitum convertitur. reman-
entibus partibus crassis: quo pacto calor li-
cet

tet per se attenuet, hac ratione per accidens
incaffat. Hinc excrementa coctionis in cor-
pore humano iudicantur bona & cocta, si sine
crassiuscula: contra, si tenuia. Hinc in bibo-
nibus urina est tenuis & limpida, ob crudita-
tem & inconcoctionem. 2. Calor internus,
absumpto humido superfluo, reliquum humi-
dum cum sicco bene iungit & unit.

Manet autem Axioma verum: Omnia,
quæ coquantur, crassescere, si 1. non
fiat secretio vel separatio crassiorum partium,
ut excrementorum in coctionibus animalium,
salis, capitis mortui, & consimilium crassio-
rum & terrestrium in destillationibus, quan-
do spirituosas substantias elicimus; sic mu-
stum, separatis fecibus terrestribus, fit tenue,
& vinum. 2. Si intelligatur de nuda coctione,
id est, alteratione perfecta in subjecto sensi-
bili ut eodem; non simul de mutatione sub-
stantiali, quæ aliquando consequitur, ut in
coctionibus animalium, ubi non tantum est
alteratio per calorem, sed insimul mutatio sub-
stantialis à forma substantiali partis, vel Me-
dicè loquendo, à substantia partis propria, ut
sanguificatio est à substantia vel carne hepa-
tis,

C

is,

tie, &c. unde rectè Connimbricenses de Gene-
rat. & Corruptione c. 5. quæst. 3. Art. 1 Chyli
confectio & elaboratio, non alteratrics dun-
taxat virtuti adscribi debet, sed etiam ac
multò magis ipsi formæ substantiali, cuius est
instrumentum.

Ex his duabus causis Chylus coctus ex pane
non est crassior pane, nec sanguis chylo aut pi-
tuitâ, nec spiritus sanguine, ex quo fit, &c.
atq; ita difficultates præcipuæ vitari possunt,
quibus alij intricati tenentur. Dixerunt au-
tem pleriq; respiciendum in alimento non ad
excrementitias portiones, sed illud tantum,
quod est vera alimentũ, hoc est, quod tran-
sit in substantiam nutriti; & hoc esse paucis-
simum, tenue, succosum & humidum; quod
in coctione fiat crassius. At quis probabit, spi-
ritus animalis materiam esse tenuiorem spiri-
tu animali inde generato?

III. Dulcedo. Concocta fiunt crudis dul-
ciora, ut ex natura dulcedinis notum, & præ-
terea ex sensu V. G. Castaneæ crudæ sunt
acerbæ, tostæ vel elixatæ fiunt dulces.

Opposita, considerando non morus ipsos,
sed perfectionem aut imperfectionem per mo-
tum

tum comparatum, sunt 1. à *πρὸς* *ψίκα*, incoctio,
indigestio seu cruditas. 2. Putredo seu inqui-
namentum per putredinem comparatum; hoc
tamen magis, quàm illud, sicut avaritia ma-
gis liberalitati contraria, quàm prodigalitas,
ita longius à concoctionis perfectione abest pu-
tredinis, quàm cruditati imperfectio. Si mo-
tus intelligantur, cruditati, cum non sit mo-
tus concoctio non est contraria, sed putredini.
Coctum enim non potest rursus crudum fi-
ri, sed si à perfectione discedit, putrescit: nam
1. Coctio facta est corroborazione caloris insiti,
& oppositarum passivarum permixtione.
Amittitur ergo illius debilitate, & harum dis-
solutione. Atqui hæc est putredo. 2. Inter co-
quendum consumptus est humor crudus & in-
utilis, qui redire nequit. 3. Patet experientia.
Quando mixta per concoctionem ad perfectio-
nem devenere, & ab ea incipiunt deficere,
non redeunt. V. G. poma ad cruditatem, plan-
ta ad tenellum virorem, sed omnia hæc ad
marcorem & putredinem.

Cruda autem dicuntur, quæ abun-
dant multo humido malè cum siccis
partibus mixto, quod calor ob im-

C 2

becil

becillitatem exactè superare non potest, quippe qui nimio humido obruitur. Caloris igitur est defectus, id est, internum frigus: in oppositis patibilibus mala permixtio.

Dividitur Coctio i. in Perfectam, que justo modo & tempore absolvitur, & Imperfectam ob caloris à sup̄mergias in excessu vel defectu. Si deficit calor, fit Βαγδονεψία, id est, tardior, quàm par est coctio: si abundat; ὀξυνεψία, quàm par est, & ad combustionem promoveretur.

Galenus & Medici concoctionem perfectam vocant eam, que terminatur ad nutritionem, ut est Coctio alimentorum; imperfectam, que tantum ad correctionem quandam pravarum qualitatum, & mediocrem quandam substantiæ modum, qualis est, que cohibet putredinem excrementorum. Alij ex Aristotele colligunt, imperfectas coctiones vocari, que cum alijs alterationibus sunt mixtæ, cum liquatione, ut est elixatio; cum utione, ut asfatio; cum putredine aliqua, ut maturatio omnium

omnium excrementorum, fecum alvi, urinæ,
puris in ulceribus, sordium in oculis, materiæ
morbi, quæ non potest jam alere, alteratio,
&c. quas alterationes passim Hippocrates &
Galenus jam coctiones, jam quasdam putre-
scencias vocant. Atq; has omnes coctiones
vocant nonnulli imperfectas, quia non du-
cunt ad perfectiorem aliam speciem, sed quen-
dam modum substantiæ: Fatentur tamen esse
proprie coctiones (licet non tam perfectæ) quia
calor materiam atq; humorem domuit. Atq;
ijs, qui de putredine dubitant, respondent, sic-
ut idem corpus potest aliquatenus esse cali-
dum & frigidum, remisiss gradibus, & ut ob-
liquus motus est medius inter ascensum &
descensum: ita e. g. suppurationem esse alte-
rationis quoddam medium genus inter conco-
ctionem & putredinem, cum & forma, in
quam res incidit, sit mediæ naturæ: Et Effi-
ciens; dum in parte merè naturali calore præ-
ditâ sanguis sit nutritionis materia, in calore
exorbitante pus, &c. nam & putredinis que-
dam signa pus habet, videlicet feetorem (exi-
guum tamen, si pus est optimum) & coctionis,
ut mediocrem crassitiem, &c.

C 3.

2. Di-

2. Dividitur Coctio quasi in species tres: Murationem, Elixationem & Affationem.

Dixi quasi in species. Coctio enim non est earum univocum genus, sed analogicum. Definitio enim digestionis verificatur principaliter de muratione, tanquam primario analogato, secundario de elixatione & affatione, & jam ante eorum etiam sententiam percipimus, qui elixationem & affationem non tam coctionis species statuunt, quam alerationes mixtas coctionis aliquatenus participes. Definitio ergo coctionis murationi precipue accommodanda.

Proprie est ea perfectio, quæ ortui naturali succedit: ut fructus primum generantur, deinde maturantur; sic etiam animalia. Aristoteles specialiter nimis definit murationem, prout in fructibus est; quod sit concoctio alimenti ejus, quod est in pericarpio, id est, carne vel pulpâ vestiente semina aut nucleos. Est enim nota perfectæ maturitatis, cum semen fructus est secundum (& nigrescit in nonnullis, ut in pomis, pyris, &c.) & idoneum, ut ex eo alius fructus generetur.

Sic

Sic res omnes & animalia, quum possunt generare, dicuntur in naturalibus functionibus perfectionem assequuta.

Analogice & per metaphoram plus atq; excrementa dicuntur maturari (coquuntur tamen proprie, sed per metaphoram maturantur) quando sunt crassiora, viscosiora, solidiora, flavescentia. Immatura vero & cruda sunt aquosa, flatulenta, pallidiora, &c.

Maturitati opponitur immaturitas, que ex contrario elucescit. Manet res immatura, vel quod calor sit minor, quam possit coercere, vel humor copiosior, quam ut coerceatur.

Ex dictis colligit Aristoteles aquam non posse dici maturam, quum coqui, immo elixari proprie non possit, sed tamen per metaphoram & leviter (non enim elixationes aque sunt perfectæ) cum non possit crassescere satis sensibilibiter; quia nihil aut parum (non enim est pura aqua, aut purum Elementum, sed intelligitur hic aquam, quâ utimur) siccitatis habet, quod cum humido misceatur, sed plus humidi habet, quam ut possit à calore coerceri, quem habent exiguum aut nullum.

C 4

Hinc

Hinc Medici asserunt aquam non nutri-
re: tum quia non potest coqui, tum quia
nihil lenti aut pinguis habet, quod affigi po-
sit membris, quale in nutritione requiritur.
Hinc succorum, qui sunt aquae similes in modo
substantiae, ut in hydropicis, non expectat Ga-
lenus concoctionem, sed expurgat statim, ut
incoctiles: idemq; inter initia tenues &
aquosos succos evacuaere jubet. Haec de Matu-
ratione.

Elixatio est coctio à calore humi-
do non pingui, ejus indeterminati,
quod est in humido.

Efficiens est calor conjunctus cum humido,
continens & ambiens rem elixandam. V. G.
Carnes elixandae humori immerguntur.

Dicitur humidum non pingue: ut
sunt aqua, vinum, acetum, &c. ut distingua-
tur elixatio à frixione, quae fit à calore re-
sidente in humido pingui, ut sunt oleum, bu-
tyrum, adeps liquata, &c. ut quum ova fri-
gantur in sartagine, non aqua adhibetur, sed
oleum vel butyrum, vel pinguedo. Secunda
differentia est, quod quae elixantur, quodam-
modo desiccantur, & fiunt exsucca, humido
exter-

externo extrahente internum: quæ frigitur, potius attrahunt ad se imbibuntq; humidum pingue. Tertio, juxta Aristotelem res elixanda non tam patitur à calore sicco, qui est in igne, quàm à calore humidi continentis, quod ab igni externo patitur; res verò quæ frigitur, magis patitur ab igni externo, quàm humido pingui continente, ut liquet: quia extremitas ejus resiccatur, ac si ureretur: Quod verò elixatur, non item; sed laxius secundum se totum fit, quia patitur à calore humido. Causa non est in sartagine vel testa: potest enim res frigi vel elixari in hoc vel illo vase, sed in natura liquoris causa est. Pinguis liquor aëreo abundat humore, ideoq; licet qualitatibus activis temperatus facile inflammatur: non pinguis abundat humore aqueo, in quo vis ignea hebetatur. Per pinguem vis ignea facile perfertur ad ova V. G. ut ferè urantur, & oleum consumant, sicut lapis ignitus in aquam immissus eam absumit. Per aquam non ita defertur vis ignis, sed ipsa elixatur metaphoricè, à qua carnes elixantur propriè. Videtur ergo Frixio magis ad affationem referri, quàm elixationem.

C. 5.

Mate.

Materia est illud, quod indeter-
minatam est in humido interno rei
elixandæ, (vel humiditas superflua, aquea
aut aerea) quæ adhuc in re elixanda est, &
per calorem extrahenda ac vincenda. Ideo
enim dicitur humiditas indeterminata, quia
non usquam habet proportionem ad succi-
tatem.

Itaq; elixari propriè non possunt,
1. Quæ terrestri naturæ sunt, & nullam ferè
habent humiditatem, ut lapides, &c. 2. Quæ
quidem habent humiditatem, sed cum sicco
tam probè compactam, ut à calore cum hu-
mido conjuncto educi & vinci non possit, ceu
sunt metalla, ligna, ossa, cornua, &c. Unde
etiam difficilius elixantur carnes seniorum
animalium, quàm juniorum, quia magis sunt
terreæ, siccæ & solidæ, humoremq; tenacius
cum sicco junctum habent.

Sed propriè elixari consentur, quæ in hu-
mido coquuntur, ut carnes, quæ lixantur;
Per metaphoram 1. Res solidiores, quæ ab
igne expurgantur, ut metalla, aurum, argen-
tum, &c. 2. Res solidæ, quæ aliquo modo
emolliantur in calido succo, etsi non ita siane
utilia

utilia aut esui apta, ut lignum in aqua elixari dicitur.

3. Res liquidæ cum ab igne in saporem quandam utilem permutantur, ut mustum, quod quando in saram vertitur, elixatur. 4. Liquidæ, quæ secundum alias partes crassescunt, secundum alias attenuantur, ut lac elixatur, separate sero à caseosâ parte & pingui. Unde Aristoteles ait: Elixari posse, quæ vel crassescere possunt, vel contractiora & graviora fieri, vel quorum partes sunt contrariæ, ut quum secernuntur, aliæ crassescant, aliæ attenuentur, ut lac in serum & coagulum. Nullo verò dictorum modorum ait oleum posse elixari per se, id est, solum (non cum alia re mixtum, multa enim oleo condita elixantur) quum non crassescere possit, densari, gravius fieri, neque partes ejus separari, &c. Intelligere autem oleum elixari non posse, scilicet ad ardentem ignem, quo oleum quum totum sit pingue, facile inflammatur, & licet tenues aliquot partes dissolutæ exspirent, non tamen crassescit: nam reliquæ partes inflammatae tenuantur, unde oleum ad talē ignem fit tenuius, gustui mordacius, tussim irritans, mordens

oculos &c. At docet Galenus modum tenue ex-
crementum ab oleo separandi, ut oleum al-
bum fiat & crassum, quod fit, vase aliquo ori-
latis, oleo pleno, in fervente sole agitato, aut
supponendo calidos cineres (habet enim oleum,
uti lac & alij succi partes crassas, tenues &
mediocres) calor enim mitis tenuissimum
excrementum dissolvit, crassis partibus non
inflammatis, unde calidum, crassiusculum &
milde fit.

Modus ergo Elixationis hic est. Ca-
lor igneus in humido non pingui receptus rem-
elixandam calefacit & humectat, poros ape-
rit, & sic humorem superfluum extrahit (re-
liquum humoris, quod remanet, digerit, subi-
git, domat & terminat) maxime vero ae-
reum, blandum & gratum. Unde juscula car-
nium ob humorem aereum commixtum sunt
maxime sapida, nutritiva & salubria, magis,
quam ipsa caro. Succedit in locum humi-
dum aqueum, quod non est ejus virtutis.

Proprietas rei elixatae respectiva i.
Aristoteli 4. Meteor. est. Quod sit siccior
alsâ; quamvis alibi 20. Probl. 5. contra-
rium statuat, quod ipsum contrarium Galenus
vult.

vult & ratio ab experimento: Nam quæ elixantur, sunt in seipsis laxiora & molliora, ergo & humidiora. Primus ergo locus intelligendus est, quoad carentiam humoris magis aerei, quàm aquei. Deinde vocat elixa sicca quasi exsucca. Interim potest succus à re, per quam sparsus erat, esse expressus, ipsâ re in se factâ humidior: non enim succus elixans extrahit à re elixanda humorem nativum partium, qui ex primis est Elementu (tum enim putredo potius esset) quiq; potius cum sicco mixtionem comparat, atq; ita partes solide nullâ sui parte sicciores evadunt. At succus in vasis & alijs spacijs exhaustus esse potest.

2. Minor dulcedo, quàm rei frixæ, quippe quæ dulcedinem aliunde attraxit; at major salubritas, quia in re frixa humidum internum superfluum non ita est absumptum, atq; in elixa & assa: deinde multum alieni pinguis attractum est, quod ventriculo nocivum.

Opposita Elixationis sunt i. $\mu\acute{o}\lambda\upsilon\sigma\iota\varsigma$ ex defectu caloris, hoc est, inchoata elixatio, vel inquinatio, alij vocant cruditatem.

Cf

Hæc

Huc etiam refer: quando humor est immodicus continens seu ambiens, calori non proportionatus 2. Ex caloris redundantia: quod oppositum non tam est inelixatio aut cruditas, quam ustio: quale est in cibus iam amaris redditus, aut medicamentis corruptis, non ita lento, ut oportuit, igne coctis, immo in cibus humani ventriculi: quorum vapor nidiosum quoddam redolet; ut ructus sæpe delirar.

Assatio est coctio humidum interni facta à calore sicco. Quando videlicet humidum superfluum à calore sicco absumitur, reliquo magis collecto & contracto.

Materia ergo est eadem, quæ elixationis. Unde assari non possunt ligna, &c. sed uri; neq; aqua, aut quæ valde aquea.

Efficiens est Calor humiditatem extrahens, & quia siccus est, exteriores partes siccatur, atq; ferè incrustat. Hinc interiores partes humidiores manent. Contra in Elixatione interiora sunt sicciora, quàm exteriora, quibus humor affusus est aqueus, aereo extracto, quem maxima ex parte retinent assata, ideoq; elixis sunt salubriora

Assa-

Assationi opponitur 1. Tostio seu adu-
stio: quando res assanda nimio calore adu-
ritur, nullo plane humore remanente. 2. στέ-
ρευσις, levis condensatio, semistulatio vel
imperfecta & incoacta assatio à caloris defectu
orta, vel ob aquæ multitudinem, quâ res, quæ
assatur, affluit. Unde multum adhuc super-
flui humidi intus remanet, adeoq; cruditas
aliqua. Huic multæ semicoctiones sunt affines,
ut piscium, carniarum, per fenum, salem, &c.
Tartarorum carnes equinas sub Ephippijs ma-
cerantium, &c. 3. Mixtum quid ex utroq;
repugnanti: quando videlicet partes exte-
riores statim uruntur, intimis plane crudis re-
lictis, ex imperitia coqui, cui majori arte opus
ad assandum, quàm elixandum. Calor enim
humidus blandius & æqualius calefacit; sic-
cus violentior est. Quare lento & moderatè
structo igne res assanda atq; versanda, & sub-
inde aliquid pinguedinis adstillandum, ne
nimis citò indurentur partes exteriores,
adeoq; pori obstruantur, alioqui ca-
lor ad interiora penetrare
nequit.

CAP.

CAP. V.
DE MIXTI CORRUPTIO-
NE ET IMPRIMIS DE
PUTREDINE.

Mixtionem vel mixti generationem su-
pra consideravimus: quæq; eam con-
sequuntur; restat, interitum ejusdem ex-
pendamus.

Est autem mixti corruptio, vel na-
turalis, ut, Putredo; vel violenta, ut
combustio & petrificatio.

De naturali egit Philosophus in 4. Meteor.
c. 1. (hujus subjectum est corpus perfectè mix-
tum simile; nam de dissimilaribus partibus
in sequentibus libris de animalibus & plantis
se acturum pollicetur) exactè; de violentâ
non nisi obiter, quia est accidentalis; Et e. g.
Combustionem adduxit, aliam interim vio-
lentam non excludens, quod contra Merce-
narium notandum; qui non nisi unicam vio-
lentam, videl. Combustionem agnoscit. Pos-
sunt autem omnes dici naturales, quatenus
sunt à causa naturali & naturaliter agente;
omnesq; violentæ, quatenus principium extra
est, E. G. in Putredine calor externus.

Intr-

Interim naturalis corruptionis nomine ve-
nit Putredo (etiamsi fiat ab externo principio,
& contra naturam mixti, sui conservationem,
appetentis) quia fit secundum naturam univer-
salis institutum, postulans, ut omnia orta in-
teritui sint obnoxia, & tandem resolvantur
in Elementa, ex quibus constant, id quod se-
per solam putredinem. In combustionem enim
ignis vertit rem in suam naturam, exceptâ
parte aliqua terre, vel cineris naturâ, quæ
relinquitur, affectâ tamen calore igneo. Sic Pe-
trificatio in terram vel terreum potius quid
totum vertit. Errant ergo Albertus, Bucca-
ferreus & ij qui naturalem vocant, 1. Quod
internus calor rei putrescibilis junctus exter-
no fiat igneus & destruens naturam mixti.
Atqui tum non esset amplius naturalis. 2.
Quod paulatim fiat, violenta autem celeriter.
Atqui modus rei insequitur rem aliquam na-
turalem vel violentam, quæ causat. 3. Ratio-
ne principij passivi vel aptitudinis materiæ.
Ita enim omnes sunt naturales. 4. Quod mix-
tum habeat naturalem propensionem ad pu-
tredinem. Hoc falsum, ratione naturæ propriæ
seu particularis, quæ vult conservari, nisi
dicat,

Aicas, quatenus subdita est legi naturæ uni-
versalis.

Violentis corruptionibus vult Argenterius
additas alias; ut quæ sunt gladio, suspendio,
morbo, submersione, &c. Sed hæc non compe-
tant mixto ut mixtum est, vel ex Elementis
constans, sed ut animatum. Nam si perit ani-
mal gladio, morbo, &c. manet adhuc mixto,
quæ in vivente erat. Sic non potest res inani-
mata interire gladio, suspendio, &c.

Etenim tribus modis naturalibus intere-
unt corpora naturalia. 1. Mutuâ actione &
passione & corporum cœlestium actione, ut
corpora simplicia. 2. Humidi naturalis con-
sumptione à proprio naturali calore, quæ con-
sumptio dicitur mors; ut animata: quæ si an-
te statutum tempus pereunt gladio, submersio-
ne, bombustione, &c. violentâ morte extin-
guuntur. 3. Per putredinem & dissolutionem
in Elementa (ut mixtum inanimatum qua-
tenus est mixtum) quæ generationi mixti op-
ponitur. Decretum enim naturæ universalis
est, ut ex Elementis constans, tandem in Ele-
menta dissolvatur, & omnia orta aliquando
moriantur, etiam lapides, metalla, &c. quæ
alias

aliās diutissimè durant. Nam mors etiam
saxis marmoribusq; venit. Apparet hoc ex
erugine, ferrugine, &c.

Putredinem verò perfectam, totalem seu
factam (non partialem, quæ concoctioni, ut
supra dictum, potius est contraria, atq; ita ut
concoctio finitur in generationem, concoctio-
ne enim quadam ex semine fit frutex: ita
putredo in interitum, id est, partialis putredo
in totalem) intelligi generationi simplici
esse contrariam, quod liquet ex modo, quo
fit utraq;. Generatio simplex fit, quando hu-
midum cum siccis determinatur à qualitati-
bus activis, & calor humido dominatur, illud
cum siccis jungit atq; unit; ita vice versâ
in putredine calor deficit & exstinguitur,
unde humidum rectore destitutum ad partes
extremas deferitur, à siccis dissolvitur, & ci-
nis vel pulvis relinquitur: atq; ita res natu-
raliter interit.

Est autem Putredo Aristoteli cor-
ruptio naturalis, caloris proprii &
naturalis, in unoquoq; humido, fa-
cta ab aliena caliditate, quæ est am-
bientis.

Hæc

Hec definitio 1. perfecta est, causalis simul
& essentialis, solo positu terminarum à de-
monstratione differens. Sunt enim hic, sicut
in perfecta accidentis definitione tres partes:
Genus vel majus extremum, corruptio caloris
proprij: deinde subjectum vel minor termi-
nus, humidum: & tandem causa vel medius
terminus, Calor ambientis. 2. Competit pu-
tredini, non ut corruptioni strictè sumptæ,
pro solo termino, vel forme destructione in
momento; sed sumptæ latius, pro termino
unà cum prævia alteratione. Genus est

Corruptio (quia putredo Generationi
simplici opponitur) quæ formam putredinis
indicat, si strictè sumatur: sin latius; formaliter
seu essentialiter Putredo erit separatio hu-
midi à sicco, quæ fit in tempore quod indicavit
Aristoteles, dicens esse corruptionem caloris:
qualitas autem non corrumpitur vel evoca-
tur, nisi in tempore. Quando autem eo usq;
separatio procedit, ut tota latitudo, intra cu-
jus terminos forma mixti servari potest, de-
structa sit, tum interit forma mixti subito.
Quare quemadmodum generatio mixti est
unio & terminatio humidum cum sicco, operan-
tibus.

tibus activis: sic ejusdem interitus est humidi
& sicci dissolutio ex defectu activarum im-
potentium imperare passivis. Sub proprii ergo
caloris corruptione implicite comprehenditur
separatio humidi à sicco, quæ illam necessariò
consequitur tanquã causam (atq; ita comple-
xus est Aristoteles, ne essent quatuor termini)
& calorem ambientis tanquam causam causæ,
unde paulò antè dixerat Philosophus, putre-
dinem esse humidi & sicci separationem or-
tam à corruptione proprii caloris facta à con-
tinate.

Dicitur autem corruptio naturalis, ad
discrimen violentæ, & ut sciatur, cujus rei sit
corruptio, additur caloris (videlicet in
mixto, quã mixto, non quã animato) cui duo
adjungit Arist. Epitheta non frustra, i. dicitur
calor proprius (quod præmittitur,
quia calor in putredine primùm corrumpitur,
quã est proprius huic vel illi mixto) vel
proportionatus, quatenus (seorsim considera-
tur in hoc vel illo mixto cum certa proportio-
ne ad humidum, id est, prout dominatur hu-
mido & sicco in certo gradu ac mensura. 2.
Naturalis, quatenus simpliciter humido
imperat

imperat, cum sicco illud miscet, unit & regit,
quod de omni mixto intelligitur, V. G. Ani-
mal, planta, metalla, calorem habent natu-
ralem omnia, at qualibet eorum nature sue
commensuratum vel proportionatum. Sic ca-
daver, calore proprio evocato, dicitur putre-
scere, quia calor mixto in hac specie non am-
plius est proportionatus: mox autem calidum
magis magisque exhalat, ut humidum simplici-
ter amplius regere non queat, sed liberè huc
atque illuc diffuat, à sicco solvatur, & ita hu-
mido tandem toto à calore externo consum-
pto pulvis remanet. Unde cadavera antiqua
licet videantur integra vel digito tacta
collabuntur.

Est autem Putredo totalis corruptio
totalis caloris, quatenus est & naturalis &
proprius, hoc est, & secundum dominium &
secundum mensuram: Partialis putredo
vel recessus à naturali constitutione seu tem-
peramento, est tantum caloris ab esse natura-
li ad esse præter naturam mutatio, vel corru-
ptio caloris, quatenus est certo mixti generi
proprius, vernaculus, commensuratus.

Deinde dicitur corruptio caloris, non ut ca-
lor

lor est, sed ut naturalis est, id est, respectu mixti, quod calore privatur, at respectu caloris secundum se, est tantum ejus educio & attractio à simili, non corruptio à contrario. Educitur, inquam, calor naturalis. Nam in putredine patitur, non agit: non separatur humidum à sicco, sed non potest continere.

Queritur autem ulterius, quomodo in putredine calor corrumpatur, An per intensiorem vel per remissionem? R. In totali & absoluta putredine caloris est defectus & penuria: Exit enim & exhalat ab ambiente calido evocatus; postea vero etiam humidum educitur, & ita separatio humidi à sicco insequitur proprium caloris exitum, tanquam priorem (altem naturam; cum calor in mixto sit causa conjunctionis humidum cum sicco; nec statim exitum humidum sequitur exitus caloris, nam multa si exsiccantur, à putredine præservantur & diutius durant.

At in putredine partiali, fiente, incipiente, quando externus calor agit in mixtum calefaciendo, mixtum redditur calidius (non enim duo numero distincti calores sunt

(sunt in re eadem) calore alieno & adventi-
ticio, non naturali, cuius tali intensione
mixtum suo modo dici potest frigidum,
(quod revera tandem in fine fit frigidum;
nam licet quaedam in fine putredinis sapo-
rem habeant amarum aut acrem, tamen
fit hoc earum particularum gratia, qua pu-
tredinis calorem retinent) sublata enim pro-
portione ad passivas fit calor destructivus,
evaporat & deserit mixtum. Quare quae
putrescunt, sunt calida calore praeternatu-
rali, frigida calore naturali: potest enim
res esse actu calidior, ut aqua actu calidior
quam vinum, & subjecto frigidior. Sic
tritici aut alterius frumenti acervus, quum
putrescere incipit, incalescit & fumat; post
paulatim frigescit. Sic acervus heraminis
in principio putrefactionis adeo incalescit,
ut ova gallinarum fovere possit ad pullo-
rum exclusionem, & alia instar ignis alicujus
calefacere, quod quotidie in πρῶξερ exper-
iuntur Chymici. Sic in humoribus corporis
nostri putrescentibus calor est intensus, acris,
mordax & ferè igneus. Sic in pomis, pyris, &c.
putrescentibus, calor primò intenditur, ut li-
quet

quet ex dulcedine, quam initio habent, postea debilitatur, donec evanescit, & tunc sunt ingrata. Idem in mespilis: quae non sapiunt, nisi initium putredinis habentia, ob caloris auctorem: postea ferè ingrata, extincto calore progressu putredinis. Sic caseum quum putrescit, initio fit acrior ob caliditatem. Hinc Aristotel. in Problemat. ait: Necesso est, ut quod putrescit, fiat calidissimum. Itaque sicut putrescentia primò sunt humida (humiditate non novâ, sed ab internis ad externa eductâ, & ob separationem à sicco factâ sensibiliore) deinde sicca: sic primò sunt calida, calore extracto, & factò sensibiliore, deinde frigida. Quod apparet etiam in pipere & alijs potentiâ calefacientibus, ubi calor copiosus contrario commixtus, si calore interno ventriculi excitetur & adaugeatur, fit major & sensibilibior.

Subjectum putrescibile dicitur in definitione humidum (primario, siccum secundario tantum) nam i. humidiora facilius, citiusq; putrescunt. ut pisces, carnes, &c. Ratio est, quia calor, quum minimum est humidi, illud facilius & diutius regere valet. Hinc

D

dulcia

dulcis citius putrescunt, quam acida, ob humiditatem majorem. & pinus quam quercus, cedrus, &c. ob causam eandem. Hinc nucleus nuci prius putrescit quam putamen, licet putamen prius ab externo calore afficiatur. 2. Que exsiccant, præservant à putredine, ut sal, sulphur, aloë, myrrha, &c.

Humidum autem intelligitur non alimentarium, nec excrementitium; sed elementare, mixto, quia mixtum est, competens: quod à calore, si adhuc est proprius & naturalis, regitur & terminatur: sic corruptus, frenis laxatis liberè vagatur, & à sicco separatur. Unde putrescentium superficies sunt humidiores in initio, in fine verò putrescentia paulatim siccantur, & fiunt instar cœni vel terre pulveris, cineris, &c. absumpto omni humido à calore externo.

Et quidem tam aëreum, quam aqueum. Non enim tantum aquam & terram videmus putrescere, unde insecta proveniunt, sed sæpe etiam aerem (partiali putredine) quando admiscetur noxiæ exhalationes adventitiæ, ut à nativa proprietate degeneret. Hinc febres malignæ, pestilentes, aliq̃, acutissima

tissimi morbi saepe oriuntur ab aere pravis
exhalationibus infecto, & ita putrido: qui
quomodocumq; in corpus nostrum receptus
(vel ore, vel per arterias in superficie corpo-
ris desinentes, vel alias insensibiles vias) spi-
ritus & humores insicit. Unde Hippoc. rem-
pore pestis integras sivas incendebat, ut ex-
siccaret aerem, & vitiatum corrigeret. Ignis
enim quom calidissimus sit, putridas humi-
dasq; exhalationes absorbit: & ita nec pu-
trefcit ipse, nam 1. omnia consumit, 2. nihil
secum patitur commisceri, 3. non agnoscit
aliud calidius vel potentius, nec inest illi ali-
quis gradus caloris præter naturam. Notan-
dam autem Elementa putrescere non ut sim-
plicia & pura, sed ut permixta.

Magis tamen aqueum quam æreum,
Unde pinguis dicit Arist. esse à putredine
immunia, scil. respectivè: quia quæ æreæ
naturæ sunt, ut oleum, &c. non tam cito pu-
trescunt, ut aqueæ. Hinc ligna arida, quæ pa-
ram habent humiditatis aqueæ (plurimum
oleosæ, nam ex siccis & aridis plurimum olei
arte chymicâ elicimus) diu servantur illæsa
à putredine: ideo sicciora ad ædificia expe-
tantur.

Dicitur humidum unumquodq; id est,
tam naturale, quam adventitium. Quaedam
verò humida satis apta sunt ad putrefactio-
nem propriam humiditate abiq; adventitia. At
quaedam ab extra humectantur, ab hume-
ctantibus vel actualibus vel potentialibus.
Actu: ut si ligna arida externum humorem
imbibant, facile putrescunt, 1. quia nimiam
humiditatem calor regere non potest: itaq;
facile solvitur & superatur. 2. Quia cum eo
tamquam vehiculo calor internus ab externo
educitur (quæ tamen adventitiij humoris
eductio non esset putredo, nisi cum eo calor
quoq; educeretur, sed est tantum occasio vel
conditio, sine quâ tunc non educeretur ligno-
rum calor naturalis) & hunc sequitur pro-
pria humiditatis eductio, atq; a sicco separa-
tio. Notetur autem, quedam ligna in aquis
non putrescere, ob siccum firmitus, & oleosita-
tem compactiorem aquam respuentem nec
imbibentem; tum ob alias singulares proprie-
tates: sed magis magisq; indurari & lapide-
scere, ut alnum, &c.

Potentia: ut carnes radijs Lunaribus ex-
positæ facilius putrescunt, quia Lunæ vis est
hume-

humectans. Sic medicamenta putrefacientia
potentiâ sunt calida & humida.

Humectatio ergo externa est dispositio ma-
terie vel subjecti (non aliqua ex causis effi-
cientibus putredinis, ut voluit Vallesius in 4.
Meteor. contra Aristotelem, quem ideò unam
efficientem causam putredinis omisisse putat)
quod aptius ita fit ad recipiendum calorem
ambientis, veram efficientem causam putre-
dinis. Hactenus de subjecto.

Causa efficiens putredinis est prima-
ria vel secundaria. Illa in definitione
Aristotelis dicitur aliena caliditas am-
bientis vel continentis alicujus corporis.
Hæc in eodem c. 1. lib. 4. Meteor. dicitur
frigus proprium..

Quoad primariam, calorem ambientem &
alienum inducere putredinem docet Aristote-
les hoc exemplo & experientiâ. Mixta mi-
nus per hyemem quàm æstatem putrescunt:
quia hyeme calor exiguus in ambiente aëre
vel aqua. Per ambiens corpus intellige non
tantum aërem & aquam (licet his pro exem-
plo tanquam notioribus utatur potissimum
Philosophus) sed ut sermo sit non modò de tota.

D 3.

li pu-

li putredine, ubi potissimum locum habent
hæc duo corpora, sed etiam de partiali; quam-
vis rem continentem vel ambientem. Potest
enim res putrescere in aere, in terra, in
aqua, vino & alijs succis: si habent talem ca-
lorem, qui internum rei putrefaciendæ evo-
care queat. Sic interiores fini partes putresi-
unt à vicino limo. Sic succi seu humores in-
tra corpus nostrum putrescentes principium
putrescendi sumunt à re alia ambiente, ut vel
ab aere inspirato calido, vel cibo potuque inge-
sto, vel ipsorum membrorum calore, vel ex-
cre mentis intus collectis, &c. Nam fuligines
& vapores in corpore retenti, eò quòd eorum
transpiratio vel ventilatio per obstructio-
nem impedita sit, humores inficiunt, adurunt
&c. febres putridas aliosq; morbos gignunt.
Sic scabies, *Phlegma* & consimiles pu-
tride affectiones ex consimili oriuntur causa.
Hinc in cellis & locis vaporosis res facile pu-
trescit, non ob aerem solum, sed conjunctum
cum multis fuliginibus tepidis.

Agit autem calor ambiens non pri-
marie in humidum (aliàs illud abjumeret,
& tum humidum non dominaretur calori)

sed

sed Calorem rei internum; non destru-
endo seu efficiendo frigidum, sed eum tam-
quam sibi similem evocando: cumq; humidi-
tas sit caloris vehiculum, unã cum calore ipsa
ad exteriora fertur, & ita partes humida &
siccã rectore deficiente separantur.

Calor enim externus ut internum evoca-
re queat, hanc conditionem habebit, ut obti-
neat proportionem ad calorem mixti corrup-
pendi, eumq; nonnihil vel mediocriter tan-
tum superet. Nam i. si nimis imbecillus, ut la-
xare corpus satis non queat, non evocat: ea
propter tempore hyberno res difficulter putre-
scit. Interim res putrescit & tandem in aere
frigido: hyeme enim putrescunt tandem lac,
carnes, herba à terra separata, aliãq; aere
tam calidiora. Quod enim aer alias facit in-
tensivè vel efficaciori suo calore celerius, fa-
cit tandem extensivè, vel actione diu perse-
verante. Omne enim agens in agendo repati-
tur, & vires ejus ita tandem diminuuntur, ut
succumbat. Atq; ita longa actio intensione qui-
dem debilis, extensione verò est magna & va-
lida: ut ideo necesse sit mista omnia tandem
ab aere superari & putrescere. Ita enim &
durif-

durissima saxa ferrâ satis hebeti per actionem
diuturnam finduntur demum; quod alias in
objecto molliore ab agente acutiori celerius
fieret. 2. Si intensior, quàm par est; ut ex-
teriores partes torrefaciat, & crustam quasi
obducatur, calor naturalis intus manens melius
unit siccum cum humido, quod etiamsi abun-
davit, nonnihil à calore intensiore absumptum
est, ut liquet in carnibus infumatis. Sic &
multa exposita radijs Solis tempore magis ca-
lido, à putredine preservantur. Nam calor
vehemens prius resolvit humidum, quàm ca-
lorem internum educat: in actione autem
lentâ prius educitur calidum. 3. Si intensissi-
mus, combustionem efficit.

Hinc sequitur non aut difficulter
putrescere.

1. Valdè calida & calidissima. Nam mi-
nor est ambientis quàm rei caliditas. Et quò
res est calidior, eò majore calore opus in am-
biente, ut putrescat, nam à minore major non
dissipabitur. Hinc vina debiliora in loco ali-
quantulum calido putrescunt; generosa, nisi
locus sit calidissimus, sunt calidiora & forrio-
ra; quia exterius si non valet dissipare inter-
num.

num, & ita ex accidenti debilitare, auget per se. Hinc femina & stercora evidentius incallescunt per putredinem, quam aliae partes fructuum, aut alia in animalibus; quia natura sunt calidiora. Sic sanguis in animali quando putrescit, &c.

2. Valde frigida, congelata, concreta, frigidissima, ut metalla. Quia res ut putrescat, debet primum incallescere calore alieno & praeternaturali: hic autem caloris tantae non sunt vires, ut frigidissimum superare & expugnare queat. Liquefunt quidem metalla, non naturam, sed arte signi vehementi; post ad pristinam naturam redeunt: Sic ex nimia refrigeratione membri alicujus, v. g. pedis, sensus perire potest, & pars emori, postea putrescere: frigus autem membro mortem tantum attulit, non putredinem.

3. Quae moventur aut fluunt. Res enim citius movetur, quam ab ambiente alteretur. Galenus causam putredinis rei quiescentis ponit in ventilatione impedita. Hinc aqua lacustris ob quietem frequenter putrescit, fluvialis vero raro aut numquam. Hinc solent vina non admodum generosa ab uno

D. 5

loco

loco in alium transferre, & in alia vasa
transfundere. Hinc ædes in sublimibus locis,
ut montibus, salubriores: quia aer ibi mobi-
lior. Hinc salubriora conclavia superiora.

4. Res multa vel magna minus pu-
trescit: quia in majori major inest vel ca-
lidas vel frigiditas; ut magis resistere possit
externis corrumpentibus, & superare vires
ambientis. Exemplum adducit Philosophus:
Mare in partes divisum facilius putrescit,
difficilius totum. Sic & in fluminibus, stagnis
alijsq; aquis. Sic res alia, quæcumq; integra
diutius servatur, quàm in frusta secta.

Cum grano autem salis hoc accipiendum,
nitrum nisi res ipsa multitudine sibi inter-
cludat transpiratus viam: nam multa poma
congesta alia super alia, non diu servantur:
1. quia non persulantur liberè. 2. quia unum
putrescens, alterum statim contagio inficit.
Reposita autem sive multa, sive pauca, ut mu-
tuò se non premant vel tangant, diutius du-
rant. Sic facilius corripuntur febre expure-
dine succorum, qui multis abundant succis,
vel humoribus: quia multi malè persulan-
tur.

Causa

Causa Efficiens secundaria putredinis est Frigiditas mixti interna, non tantum privativa, ut volunt Vallesius, Erasius, Zabarella & alij, vel privato caloris, qui abijt (eo quod putrescentium calor sit diminutus) sed ut rectè Mercenarius, positiva: quæ cum antea in mixto integro vires singulares non haberet, jam vires pristinas resumit, in calorem mixti per se agit fortius, quando jam vires suas ex parte amisit calor, eumq; gravius oppugnat, donec prorsus à mixto recesserit. Si enim non adest frigiditas positiva, quæ in putrescentibus se exercere potest, quia calor ibi inferior; aut dices in mixto non esse terram vel aquam, aut si sunt, unde frigiditatem habent, si nulla est positiva in putredine? Atq; ita licet mixtum nondum putrescens seipsum non refrigeret; aliter tamen dicendum in corpore non amplius salvo & integro, ubi frigiditas vires recuperat pristinas.

Hactenus definitionis uberrima explicatio, ex qua breviter modum putredinis talem colligimus. 1. Externus & ambiens calor in mixta corpora agit calefaciendo, & se

conjungendo cum interno rei putrescentis calore: unde initio res putrescens est calidior, calore præternaturali, & tunc non amplius regit humidum sub ea mensura & proportione, quæ cuiq; mixto competit. 2. Rarefaciendo & relaxando: atq; ita paulatim evocatur calor rei internus. 3. Hinc interna frigiditas se exferit & agit in calorem residuum. 4. Calore nimis diminuto & superato, fit dissolutio humidi & sicci, & partes mixti non amplius bene coherent. 5. Humidum sui juris factum, paulatim diffluit inordinate ad superficiem, & procedente putredine cum rectore suo evaporat. 6. Quando totum evaporavit, fit res putrescens sicca, & relinquitur simus vel terra, &c. Atque ita facta est mixti corruptio vel dissolutio in Elementa.

Notandum de definitione datâ Aristotelicâ ulterius, quod competat primario perfectæ & totali putredini; propositum enim ipsi fuit agere de mixti generatione, & eidem contraria affectione: secundario etiam imperfectæ, quæ via est & præparatio ad totalem: ideo in definitione dicere voluit Philosophus.

sophus, esse mixti interitum, ita enim excluderetur imperfecta illa putredo, quae est alteratio in accidentibus; sed proprii & naturalis caloris: nam haec est communis omnium putredinum conditio.

Galenus definit putredinem, quod sit mutatio ad corruptelam totius putrescentis substantiae ab externa caliditate. Haec definitio vitiosa est. Nam 1. combustionem competit, praesertim si corpus putrescens aliquod in ignem coniiciatur. 2. Totalem excludit putredinem: vocat enim non corruptionem, sed mutationem ad eam. 3. Definitum in ea ponitur, ut pars. 4. partialem excludit per verba totius substantiae.

Excusari autem potest forte Galenus, quod praesupposuerit jam antea bene traditam Aristotelis definitionem.

Dividitur putredo 1. nonnullis, ut Erasmo contra Mercenarium in naturalem & violentam. Violentam & Morbosam vocat Erasmus, quam nos supra definivimus ex 4. Meteor. text. 6. eò quòd sit à principio externo videlicet calore ambientis: eamq;

D 7

putat.

putat vocari Aristoteli interitum secundum partem.

Naturalem, quam primam speciem facit (violentam secundam) putat definiiri ibidem textu 3. cum dicitur finis interitus naturalis mixti, quatenus mixtum est: & naturalem vocat, quod fiat à principio interno mixti naturali & proprio calore, qui absumat humidum naturale & tandem pabulo destitutus marcescat.

Verum hæc divisio nulla est. Nam 1. Putredinis causa nulla est interna; externa omnis: nam calor mixti dum agit ut naturalis, continet & conservat humidum cum sicco; non absumat, non perimit, & in putredine calor naturalis patitur, non agit. 2 De naturali ferè nihil egisset Aristoteles, fusissimè de violenta. 3. Ita mixtum semper magis exsiccaretur, & falsum esset, putrescentia initio fieri humidiora, in fine sicca. 4. Calorem ali humido, & ipsum absumere, verum est tantum in rebus animatis (unde totius humidi absorptio vel mors naturalis ipsi tantum tribuitur) & corporibus heterogeneis; ubi ob consumptionem humidi est nutritio: quia enim

enim una est natura & temperies mixti homogenei, si ageret calor ibi per mediam calefactionem, idem mixtum calefaceret seipsum, & sic esset calidum. & non calidum, & actu & potentia secundum idem. Præterea hac ratione egerent mixta in animata sumptione alimenti externi pro humidi assumpti restoratione, quæ omnia absurda.

Rectius Vallesius violentam vocat & præternaturalem putredinem, quando mixta in tempessivè putrescunt. Ita si carnes bubula, quæ servari possent dies decem imputridæ, in loco calido & humido imperspirabili ponantur, ut uno die putrescant. Sic in alijs. Interim forma, ratio & modus putredinis idem est, ipso non diffitente Vallesio.

2. Melior est divisio putredinis in Totalem & Partialem. Totalis, facta, vel perfecta hæcenus potissimum definita est atq; explicata: quando videlicet calore interno planè destructo ipsius rei destructio sequitur, & mixtum omnino in Elementa dissolvitur, sicut generatio simplex (cui putredo opponitur) est, quando ex Elementis mixtum conflatur, atq; etiamsi mixtum secundum partem ali-

aliquam totaliter putrescat; est tamen perfe-
cta illius partis putredo, non partialis, etiamsi
reliquae partes saluae maneant.

Partialis, imperfecta, & siens est via ad
totalem, & recessus à temperamento
naturali maior vel minor; ubi humi-
dum adhuc sicco est aliqua ex parte determi-
natum. Quamdiu enim humidum cum sicco
adhuc est copulatum totaliter non dicitur pu-
tridum, sicut vulgò fit. V. G. Vulgus carnem,
poma, &c. putrida vocat, quando vel fætent,
vel alioquin usui & esui amplius non sunt
apta, ut messila, &c. At non est hæc totalis
putredo (nisi quando pomum in Elementa est
resolutum, nec quicquam superest, quàm ter-
ra aut pulvis) in pomum enim putrido vulgò
dicto adhuc est humidum sicco commixtum;
& hoc beneficio caloris, qui regit, unit, copu-
lat, terminat. Ergo calor ibi non est totus cor-
ruptus, neq; mixti forma totaliter corrupta:
quod requiritur in totali putredine. Corruptio
enim est Entis in non Ens mutatio. Rectius
itaq; tum dicitur pomum putrescens, quàm
putridum.

Exemplum partialis putredinis adfert Ari-
stoteles

stoteles in Elementis, aere, aqua & terra: quae
parcialiter putrescunt: non enim pura sunt,
sed permixta. Terra habet humorem aqueum
& calorem adventitium: aqua exhalationes
siccas terreas, calorem sepe alienum: Aer si-
militer siccas exhalationes, vapores aqueos,
&c. Dico impura esse & permixta: non enim
sunt verè & propriè mixta: Nam in mixtio-
ne verà nullum miscibile manet integrum,
nec ullum nimio excessu aliud superat, nec
remanet amplius nomen alicujus ex miscibili-
bus. Itaq; aer non totaliter putrescit: quia
nec omnia ejus calor educi potest, nec totus
ejus humor, tam proprius quàm alienus, à sic-
co separari: unde aer & ante & post putrefa-
ctionem retinet nomen aeris. Sed putredo
maximè respicit humorem aqueum aeri per-
mixtum, & calorem alienum: qui calor &
humor alieni licet rectè non dicantur intrin-
seci ipsi aeri, dicuntur tamen non ineptè à Za-
barrellâ intrinsecati, hoc est, faciunt, ut Ele-
menta sint apta putrescere. De terrâ idem
intelligendum. Sic aqua humidum non potest
totum euocari, quia est plurimum cum pau-
co sicco. Quod ipsum intelligendum de
omni-

omnibus liquidis, & magno excessu aqueis, ut
vino, &c. Vinum enim putrefactum non in-
teryt, quatenus mixtum, quia non est in Ele-
menta dissolutum; licet recessit magis vel
minus à naturali suâ temperie; quod est par-
tialiter putrescere. Potest tamen tandem post
longum tempus materia illa putrida planè in-
terire, & in Elementa resolvi.

Notandum autem hoc loco contra Merce-
narium, partialem putredinem, quam solis
Elementis competere malè putat, omnino con-
tineri sub definitione putredini supra datâ,
nec esse solam impurationem & admixtionem
corporis alieni, quam secundam ille fecit pu-
tredini speciem. Nam 1. aliud est mixtio,
aliud corruptio, vel putredo. 2. Mixtio vel
impuratio (sicut etiam in alijs mixtis, quæ
constant ex contrarijs) est causa sine quâ non,
vel facit, ut res sit putrescibilis, non ut actu
putrescat 3. Aliàs Elementa semper essent pu-
trida. Deinde falsum, solis Elementis partia-
lem competere putredinem, ut multis exem-
plis ostensum.

Partialis putredo duplex potest constitui,
ut sit alia levior, alia major.

Levi-

Levior, est tantum alteratio secundum
sola accidentia, manente forma substantiali,
ideoque tale mixtum ad pristinam naturam
redire potest. Ut vinum leviter putrescens
non desinit esse vinum: itaque progressus pu-
tredinis adhuc impediri potest. Sic Elementa
quamvis à sua natura recesserunt, ad eandem
tamen reduci possunt, vel naturæ vel artis
beneficio. Sic humores in corpore humano pu-
trescentes sepe à Medicis restituantur pristi-
næ naturæ. Quod si non possunt aliquando
reduci ita & mitigari; tum majorem sunt
passi partialem putredinem, adeoque pharma-
cis expurgandi: & tum Medici vocant hu-
mores prorsus & penitus corruptos, licet Phi-
losophicè loquendo, totalem putredinem non
sint experti.

Major est, quæ perditur quidem forma
substantialis, non tamen fit dissolutio in Ele-
menta, sed mutatio mixti in aliam mixti spe-
ciem, ideoque tantus à nativâ proprietate fa-
ctus est recessus, ut corrigi putredo non possit,
aut nativâ integritas recipi, ut, poma putri-
da. Sic vinum eò usque putrescere potest, ut non
sit amplius vinum, nisi æqui vocè, quemadmo-
dum

dum quum cadaver hominem esse dicimus.
Tales sunt humores, qui dicuntur prorsus cor-
rupti, ut modo dictum.

Sic etiam ex ijs quæ putrescunt, ge-
nerantur animalia, diversam habentia
formam à formâ mixti putrescentis. V. G.
Vermes carnibus innascuntur, lignis, fructi-
bus, &c. Unde teredo in lignis; caries in-
fructibus, &c. ubi vermes humidum absu-
munt. Sic vespæ & apes ex equis & tauris
putrescentibus generantur. Unde versiculus:
Vespas gignit Equus, producit Taurus apum
vim.

Causa efficiens Aristoteli dicitur Ca-
lidity segregata seu segregata, colligens &
congregans ea, quæ secreta sunt. Causa ergo
est caliditas segregata, quâ parte adhuc
naturalis est, quæ antea omni humido do-
minabatur, illudq; cum sicco terminabat,
quæq; naturales fines tota nondum egressa.
Corrumpitur enim calor naturalis in putre-
dine, qui facit ad constitutionem illius mix-
ti, non semper totus: ut ita reliquum ejus, li-
cèt non omni, tamen certæ & definitæ humi-
ditatis ac siccitatis parti dominari queat, ac
conver-

converti ad materiam per frustula, quam ve-
luti resumptis viribus cogit, ut potest: inte-
rim externus calor repugnat facitq³, quo mi-
nus perfecta aliqua fiat generatio. Ita enim
& milites praesidiarij, quando urbem & ar-
cem simul ab irruptione hostium tueri ne-
queunt; urbem deserunt, in arcem se reci-
piunt &, quod possunt, defendunt. Sic divi-
nam quid natura est, semper optimum, ut est
generatio, sibi habens propositum.

Causa itaq³ non est calor ambiens, nam 1.
hic efficit dissolutionem humidi & sicci, 2. hic
non est calor segregatus (loquor de ijs, quae
generantur ex corporibus perfecte mixtis pu-
rescentibus: quae enim ex limo putrescente
oriuntur, causam interdum habere possunt
ambientis calorem aquae vel terrae impres-
sam, quod alibi etiam innuit Aristoteles) 3.
Omnis generatio naturalis fit concoctione:
haec autem fit calore rei interno, ut capite
de coctione probatum.

Causa remotior est calor caelestis, qui
in generatione omnium aliorum animalium
etiam requiritur.

Materia est humidum à sicco se-
grega-

gregatum & solutum, que duo calor segregatus secundum quasdam particulas unum & determinat. Et prævalet humidum (unde ex combustis nihil generatur, quia humidi nihil relictum) vaporosum: ideo inanimata, ut metalla, que crasse materia sunt, inde non generantur, sed animalcula quedam imperfecta, imbecillia & pusilla: que statim conterri possunt, instar spumæ nonnihil exsiccatæ.

CAP. VI. & ultim.

DE COMBUSTIONE
ET PETRIFICATIONE.

Combustio est corruptio violenta mixti in igneam naturam, facta à calore intensissimo.

Efficiens ergo est calor intensissimus V. G. igneus. Contra in putredine erat calor mediocris. Agit verò calor in rem combustibilem tanquam in frigidam & contrariam (contra in putredine, evocando ut similem calorem) sive sit valde frigida, sive respectivè ad ignem, eamq; convertit in igneam naturam. Nam & cineris natura que relinquitur,

est

est affecta calore igneo. At in putredine fit re-
solutis in omnia Elementa.

Materia in genere est quodvis Com-
bustibile (multa enim sunt, quæ ignis vim
eludunt, ut in Physic. à nobis de igni dictum)
apertissimum autem est siccum (contra Putre-
dini aptiora sunt humida) humidum enim in-
ter comburendū resistit. Atq; ita combustio est
corruptio frigidi & humid: à calido & sicco.

Modus agendi in combustione est vehe-
mens: Non lenis; ut in putredine.

Petrificatio est corruptio mixti vi-
olenta vel transmutatio mixti in rem
terream, ferream, lapideam, &c. lapis
enim est quasi terra indurata.

Retinet autem hæc species corruptionis no-
men Petrificationis; quia conversio mixti in
lapseam naturam est notior & vulgarior;
atque mutatio in ferrum dicenda ferrifi-
catio, &c. Exempla videantur de aqua in
genere. Et non tantum in aquis nonnullis in-
jecta lapidescunt, ferrescunt, &c. Verum
etiam in terra, ubi ligna & alia mutantur in
lapides, imò aliquando in lapides pretiosos, ut
Iassidem, Achatem, &c.

Quam

Quamvis autem nonnunquam calor modo intensus, modo remissus concurrere videatur: tamen sequentes causas ut potiores adducemus.

Causa igitur Efficiens esse potest 1. Frigiditas. 2. Siccitas. Pater hoc. Nam corallium, planta maris, quando extra mare vel aquam est, induratur & lapidescit, ab ambiente penetrante frigore, & siccitate humiditati aqueæ oppositâ; ut non prius lapidescat corallium, quam removeatur humidum aqueum, succi lapidescentis vehiculum, quamvis addi potest abscondita duritie i. Neglecta, quam in se habet, quæ à circumstante aere in actum producitur. Sic lotium exceptum, & in frigido loco servatum, ad siccas maculæ parietes in crustas obdurefcit lapideas; at si calidum servetur, non tam citò calculos ponit, quàm si refrigerari sinatur; idq; omni salis generi est proprium. Unde ad calculi generationem in corpore humano concurrunt concoctricis & expultricis imbecillitas, renum frigida aut sicca intemperies (ut in senibus, qui magis obnoxij sunt calculo) & copia terrestris materiæ atq; salis in humido soluti.

luti. Calor enim renam magnus non solum non iuvat calculi coagulationem, quod contra vulgus Philosophorum & Medic. notandum, sed impedit potius. Unde iuventus calidior raro vexatur calculo, senes aut morbo afflicti sæpius & facilius. Sic si lutum aque communi optime commisceas, & frigori exponas, aqua congelatur ac luto causa est firmæ consistentiæ lapidus formâ. Sic cum lateres igni excoquuntur, extractâ aqueâ humiditate, quæ argillam fecit viscidam, & impediunt, ne lapidesceret, indurantur. Quamdiu enim lutum est humidum, in lapidem abire non potest. Ignis porro lapides facit lapidescere. 1. tollendo impedimenta, ut dictum. 2. Quia secum fert humiditatem oleosam (quæ ejus pabulum) salios ac sulphureos spiritus, exhalationes siccas cum terrestribus portionibus in minima resolutis. Hæc namq; omnia materiæ combustibili inesse, fuligo evincit ex fumi copia contracta; unde elici possunt terra, sal, humiditas inflammabilis, & spiritus. Ignis itaq; pabulum suum id est, terram, salem, spiritus & exhalationes contentas in materia, quæ comburitur, in argillæ vel
luti

luti corpus (expulsâ prius ejus viscosâ humi-
ditate) deferens, illud petrificat. Et cerè
ignis subjectum vel materiam combustibilem
ad terræ coagulationem facere hinc patet.
Accipe cineres, à sale ablue: deinde eos
adjunctâ aquâ cucurbitæ vitreæ inde, ac
igni committe, videbæ nunquam lapidescere
posse 1. quod nullum sal proprium habeant,
2. quia per vitram ignis ex materiâ combu-
stibili, cui inhaeret, hys spiritum, exhalatio-
nem, salem, aut quidquam aliud commu-
nicare non potest. Si verò salem à cineri-
bus non auferis, mox lapidescere proprio sale,
in cucurbita vitrea deprehendes. Huc re-
spexit Paracelsus, quando causa petrificatio-
nis dixit, coagulationem per spiritum salis,
qui omnia salis corpora coagulat, ac aquam,
qui hunc spiritum cum subtilissimis lapidum
partibus fert, corporum vacuas partes per-
meare, opplere & penetrare (sicut tinctura
panni) in hys manere & lapidescere. Oculi
enim fidem faciunt, salis spiritu sepe spiri-
tum corallorum, margaritarum, oculorum
cancri, aliorumq; mineralium, etiamsi vitrio-
li essentiâ sit solutus, paucis guttulis iterum

coagu-

coagulari & in corpus redigi. Et vix est terra, nisi prorsus sterilis sit quæ ejusmodi sal non ferat: ubi enim herba & frutices, ibi plurimum salis, quod hys in alimentum cedit, & arte chymicâ ab hys rursus separari potest. Itaq; concretio à sale maxime videtur oriri, & sine hoc nihil indurescere. Unde fabæ in terra-salsa lapidescunt.

3. Vel deniq; Efficiens esse potest vis quædam peculiaris petrifica vel assimilatrix agenti insidens.

Materiæ patientis, vel rei transmütandæ dispositio est, 1. ut corpus habet porosum vel penetrabile, ut omnes minutissima intimaq; ejus partes ab agente patiantur. 2. Ut humiditas propria vel adventitia facile ab ea secedere possit. Agens vero vel Efficiens sequentes habebit conditiones. 1. adjunctum habebit patienti vel sibi humidum, aquosum actu vel potentiâ, tamquam vehiculum terrestris materiæ, quam in se continet, ut rem transmütandam (si pinguis & oleosa non sit) subire possit. 2. Vaporosum, ut in illam deferri possit & sublimari. 3. Oleosum, ut si res transmütanda sit pinguis & oleosa, eam penetrare.

netrare eiꝯ commisceri possit. 4. Agentis ma-
teria habebit partes terrestres, ita subtiles, &
in minima resolutas, ut in aquam injectæ aut
exhalationibus commixtæ, perspicuitatem
non impediant, id est, per totum commixtæ
sint humido, sicut cum tartarus vini in vino
resolutus est.

Materiam hanc, in quâ agens inhabi-
tat, & quævis in lapidem transmutat, Ma-
rthiolus dicit esse lutum, in quo multò plus
sit tenacis terre, quam aquæ, præterea ra-
menta saxorum, quæ aquarum decursus ab-
radit. Deindè succum lapidescentem,
qui cum in cavitates corporis irrepserit, quie-
scens frigore concrescit. Fallopius in lib. de
Metallis & fossilibus, succum lapidescentem,
id est, humorem quendam optimè elaboratum
& coctum, atq; genitum ex materia lapidosa,
cum aquâ commixtum: cum qua si tantum
confusus sit, non commixtus, ait, non trans-
mutare res, sed saxeo cortice obducere, idemq;
fieri, si ramenta lapidum ac exiguæ portiones
aquæ commisceantur. Succum illum lapide-
scentem facit alium impurum, qui in qua-
vis terra reperitur, & lapidea semina in
qua-

quavis terra producat: alium purum, clarum, limpidum & gemineum, exhalationem siccam habentem, & quum corpus aliquod, imbibit, in nobilem aliquem lapidem aut gemmam transformantem. Ut cum ligna in lassides & Achates transformantur. Ait enim se vidisse Venetijs frustum roboris magnum in lapidem pulcrum quasi lassidem referentem fuisse conversum. Nos lignum in Achatem optimum versum, apparente adhuc ligneo cortice, habemus à CL. viro, P. Pleusnero Friburgensium in Misnia Peliatro, dono datum. Addit & tertium, qui alimenti causa à plantis appetatur, ut à corallo, & in nonnullis partib. marinis tantum reperiatur. C. salpinus subscribit, ob materiae puritatem & impuritatem, crassitiem & tenuitatem, lapides oriri nobiliores & ignobiliores, perspicuos, opacos, duriores, molliores. Hactenus de causis Petrificationis.

Fieri vero petrificationem non tantum in aquis, ut à nobis de aqua in genere ostensum, sed etiam in terra: paucis exemplis, usq; valde admirabilibus comprobabimus. Testatur Agricola, in agro Luneburgensi inventa ossa

belluarum marinarum in lapides conversa
(eò fortè venere ex mari per terræ cuniculos)
quò fortè referenda sunt ossa maxima, que
Gigantum fuisse vulgò putant. Ita & pisces,
conche &c. petrificatæ in terræ cavernis re-
periuntur. Hinc pisces fossiles Polybio dicti
passim reperiuntur. Idem Agricola refert in
Elbogano tractu integras cum cortice abie-
tes in lapidem versas. Porro lib. 2. Magiæ na-
turalis narrat alicubi succum abundantem
petrificum ab arboribus per radices & trunci
poros exsugî; atque radices ipsas, truncum,
ramos, folia, & flores in lapidem convertere.
Ioannes Kentmannus de fossilibus testis est,
ferum altitudine 170. ulnarum cum trunco,
ramis, folijs, in saxo cinereo durissimo sub
terra in valle Ioachimica repertam, ibidemq;
ex alno lapidem, unde cotes fiant, arte docet
conficere. Et Autor est Agricola sepius in
Bohemiæ & vicinîe locis subterraneis in-
ventas arbores integras petrificatas, stantibus
ad huc ramis, cortice, medullâ ac radicibus.
Langius lignum quercinum sub terrâ desof-
sum in corem lapideam mutatum manibus
suis eruit. Testatur historia Bavarica An-

no 1348.

no 1348 ex terræ motu quinquaginta amplius
homines rusticos, itim mulgentes cum vaccis
extinctos diriguiffe, & in salarias quasi sta-
tuas redactos: quæ simulacra postea inqui-
rentibus conspecta. Dole indiffecta muliere 37
annorum uterus & vesica planè in lapidem
versæ sunt inventæ. Sic notiffima est Hi-
storia fetus petrificati in utero, inibique
28. annos gestati in Gallijs, describente Al-
bosio.

Quamobrem nihil ferè est in rerum natu-
ra (nisi lapide durius sit) quod succo lapide-
scente accedente, non possit in lapidem con-
verti.

Coronides loco causas subijcere placet
generationis lapidum & calculorum in
corpore humano.

Materia in qua vel subjectum sunt
partes humani corporis varix &
quamplurimæ, in quibus inventi calculi: ut
in cerebro, aurium extremitatibus, sub pal-
pebris, sub lingua, ad gingivas in faucibus, in
pulmonibus, in corde & ejus arterijs, in san-
guine & venis, in Epatis substantia & tunica,
in vena portæ, folliculo fellis, liene, peritoneo.

omento, in fessinis colo & piloro, sub & in
umbilico, in utero, venis hæmorrhoidalibus,
juncturæ arthriticæ quibus unq;: maxi-
mè verò & quæquentissimè in renibus &
vesicâ stabulantur.

Causam materiale[m] pleriq; pituitam
faciunt viscidam & lentam.

Efficientem verò Calorem, aliqui
summum & igneum, aliqui temperatum, qui
longo temporis tractu agit. At refutatur hæc
opinio initio de causa materiali, nam 1. ex-
pituita exsiccata nunquam fit lapis, sed mu-
cus & viscus potius, 2. magis generantur
lapides, ubi copia pituitæ, ut in cerebro &
ventriculo, quam renibus. 3. Licet viscida
& lenta materia, ut caseus, materiam præ-
beat calculo, tamen quamdiu adest visciditas
(quæ non est absq; humido & aquâ) impedi-
tur coagulatio lapidis: & necesse est absorbi
vel separari humidum, ut res exsiccetur.
Nec opus est viscido tamquam glutine: gluti-
nis enim loco est sal, quod in proportionatâ
humoris quantitate indurescit, ut postea di-
cetur.

Deinde quoad causam efficientem, illius vi-
cem.

cem calor summus & igneus sustinere non potest, nam 1. hic potius materiam liquefaceret & resolveret, 2. Iuvenes, pueri itim qui calidiorum renum sunt, magis quam senes laborarent calculo, quod contra experientiam. 3. Lotium in frigido exceptum non citius lapidesceret, quam in calido. 4. Et alibi in locis frigidioribus, ut membranosis, calculi non nascerentur. Hoc alij animadvertentes dixerunt causam esse calorem temperatum longo tempore efficientem, quod brevis igneus fieret. At non omnes, qui temperato calore renum sunt prædit calculosi.

Alij causam dixerunt tartarum, alij coagulationem per spiritum salis, ut supra de petrificationis causis dictum. At rem nondum satis accuratè & distinctè explicaverunt.

Propius ad veritatem accessit Platerus in praxi sua: cui causa materialis calculi est terrestris pars feri: Efficiens, siccitas. Nititur hac experientiâ. Aqua enim materiam aliquam terrestrem devehens, ubi locum aliquem sicciorum aluit, ibi successive deponit terrenam & sabulosam substantiam.

partem parti agglutinat, donec striae lapideae, topi, &c. jam inde sint facti, nonnumquam in magna quantitate: ut liquet in aquis thermalibus & alijs salsis, nitrosis, atramentosis &c.

Distinctius cause calculi ita proponuntur.

Materia est humor superfluus, separatus ab alimento (generatur enim ex alimentis in homine) constans 1. ex aqueo humore 2. ex terrestri materia duplici: una instar luti vel boli crassa, & difficulter liquabili (ex terrestribus alimenti portionibus) à natura in minimas particulas resoluta 2. liquabili & in aqua dissolubili, instar salis communis perspicua & clara: quæ natura salsa refert naturam salis alicujus vel communis, vel nitri, vel armoniaci, vel vitrioli, tartari &c. Hic humor ex aqua, terra & sale constans, quando non expellitur à natura per ordinaria emunctoria, varia abstractionum genera & morbos parit. Quod si vero humidum aereum ab eo discedit, ex toto vel parte, in lapidem coagulatur lutum vel bolus ob remanens sal adjectum, & instar proprietate, nisi nimia humoris aquei copia diluatur. *ubi ergo copia terrestris*
mate-

materia & salis in humido soluti, ibi materia
apta ad calculum. Debet autem esse proportio
inter salis quantitatem & terrestrem materiam.
Hujus tanta esse debet quantitas, ut impediatur,
ne sal illi unitum solvi possit: ejus tanta, ne terra
fatiscat, & pulveris instar diffuat. Quam pro-
portione servata, quod plus salis habet terre-
stris materia, eò magis compingitur & indu-
ratur. Ejusmodi materia calculi oritur ex
alimentis crassis & terrestribus succi, salis fumo
induratis, vino crasso & multum impuritate
habente, cerevisia fœculenta, lacte &c. quæ
omnia alibi uberius. Sententiam hanc tuetur
An. Boëtius. Causæ porro efficientes præter
salis naturam sunt 1. concoctricis & expultri-
cis imbecillitas, 2. frigida vel sicca, vel ex
utraq; composita intemperies, renum præci-
puè, ut ex hæcenus dictis liquet. 3. Dispositio
occulta calculosa renum, ut hæredi-
taria à parentibus &c.

IN-

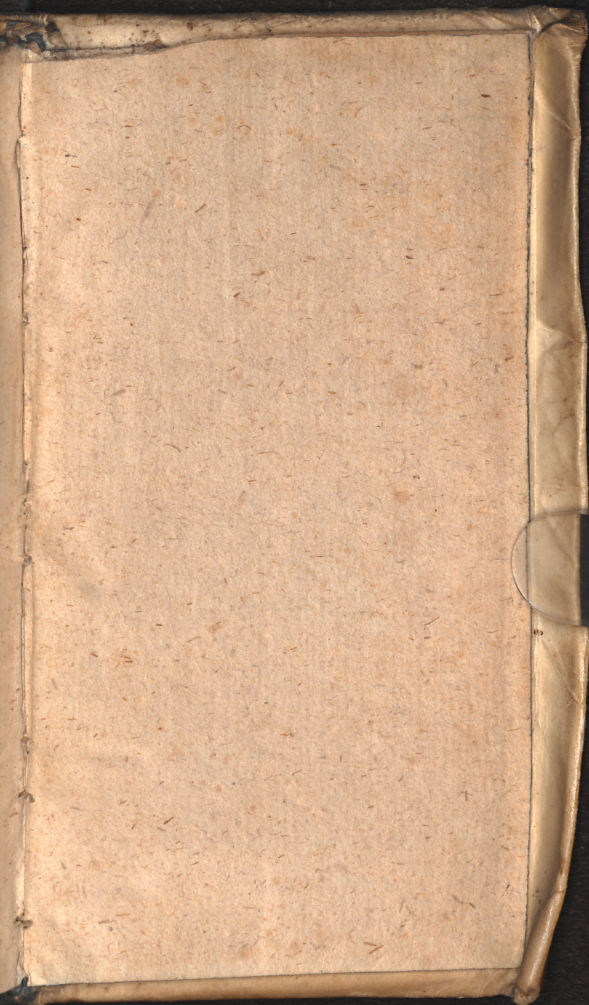
INDEX CAPITUM.

- CAP. I. De Mixtione.
2. De corpore Mixto.
  3. De Temperamento Corporis mixti.
  4. De Coctione, atq; in specie, de Maturatione, Elixatione, & Assatione.
  5. De Mixti Corruptione, & imprimis de Putredine.
  6. & ult. De Combustione & Petrifactione: ubi simul de causis lapidum & calculorum in corpore humano.

xi.
de
la-
ri-
ri-
re

Universitäts
Bibliothek
Rostock

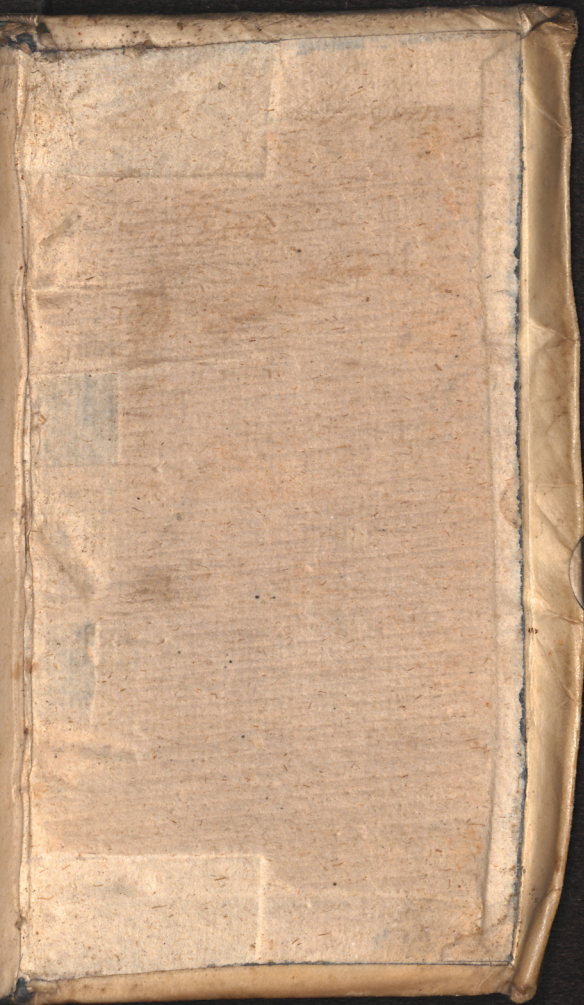
http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn730119920/phys_0115

DFG

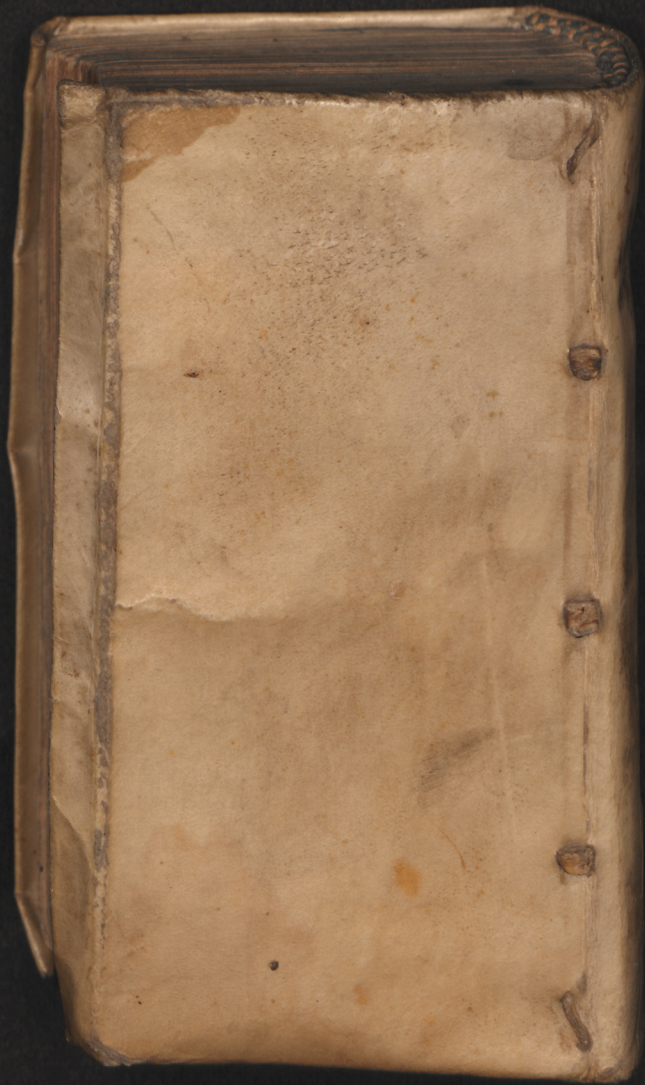

lucina seclum
libentis et cha-
quarunt.

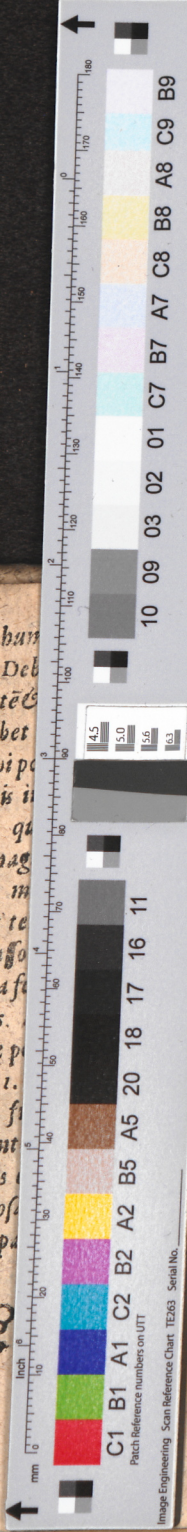

*materia & salis in hunc
 apta ad calculum. Deb
 inter salis quantitatē
 Hujus tanta esse debet
 ne sal illi unitū solvi po
 fatiscat, & pulveris in
 portione servatā, qu
 stris materia, eō mag
 ratur. Ejuscemodi m
 alimentis crassis & te
 induratis, vino crasso
 habente, cerevisia se
 omnia alibi uberius.
 An. Boëtius. Cause p
 salis naturam sunt 1.
 cis imbecillitas, 2. f
 utraq; composita int
 pue, ut ex hactenus
 occulta calculosa
 raria à p*

*teria
 ortio
 riam.
 diat,
 serra
 à pro-
 erre-
 indu-
 tur ex
 fumo
 ritatis
 c. quæ
 tuetur
 præter
 pulveri-
 vel ex
 præci-
 spositio
 di-*

the scale towards document

IN-